

ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ - 05/03/2004

10 ΧΡΟΝΙΑ ΧΩΡΙΣ ΤΗ ΜΕΛΙΝΑ

Του ΔΗΜΗΤΡΗ ΓΚΙΩΝΗ

Σαν να μην έφυγε...

«Ποτέ την Κυριακή» είναι ο τίτλος της ταινίας του Ζυλ Ντασσέν που μαζί με τη «Στέλλα» του Μιχάλη Κακογιάννη έκαναν πασίγνωστη και αγαπητή ανά τον κόσμο τη Μελίνα. Κυριακή, λίγο πριν από το μεσημέρι, 6 Μαρτίου 1994 -σαν αύριο πριν από δέκα χρόνια- έφτανε από τη Νέα Υόρκη το θλιβερό άγγελμα.

Μια από τις πιο οδυνηρές ημέρες της δουλειάς μας. Γιατί δεν ήταν μόνο η δημοσιογραφική, η επαγγελματική μας σχέση με τη Μελίνα. Ήταν και το γεγονός ότι τη νιώθαμε σαν ένα μοναδικό, δικό μας άνθρωπο -κομμάτι του εαυτού μας, κομμάτι αυτού του τόπου.

Ήταν η κοσμαγάπητη ηθοποιός, η πολιτικός και, πάνω απ' όλα, αυτό το μυθικό ανθρώπινο πλάσμα, που έτσι και σ' άγγιζε, σαν καλή, θεϊκή μάγισσα, σ' έκανε δικό της. Κυριακή απομεσήμερο κι έπρεπε να συμμαζέξουμε τη θλίψη μας και να δούμε πώς θα «περιποιηθούμε» καλύτερα την αρχόντισσα που χάσαμε. Ο καρπός: ένα 12σέλιδο ένθετο αφιέρωμα με κείμενα, δηλώσεις, ψηφίσματα, τιμητικές εκδηλώσεις και προσφορές στη μνήμη της και, φυσικά, φωτογραφίες. Δικό της και ολόκληρο το εξώφυλλο της εφημερίδας με τίτλο «Μελίνα για πάντα». Και ο τίτλος του κύριου άρθρου: «Μύθος αθάνατος».

Τα αφιερώματα συνεχίστηκαν ολόκληρη την εβδομάδα (συνολικά περί τις εκατό σελίδες), όπως άλλωστε και στον υπόλοιπο Τύπο και τα ηλεκτρονικά μέσα ενημέρωσης, αφού η σορός της έφτασε από τη Νέα Υόρκη Τρίτη, ακολούθησε λαϊκό προσκύνημα, και την Πέμπτη η κηδεία με τιμές πρωθυπουργού. Ένα λαϊκό προσκύνημα στο παρεκκλήσι του Αγίου Ελευθερίου στη Μητρόπολη, συνεχώς επί δύο ολόκληρα εικοσιτετράωρα (και κάποιες ώρες υπό βροχή), με ατελείωτες ουρές του πλέον ετερόκλητου πλήθους. Κανένα πρόσωπο στη σύγχρονη Ελλάδα δεν τιμήθηκε, δεν θρηγήθηκε τόσο πολύ -κυρίως από το

ανώνυμο πλήθος. Κι όλοι μ' έναν καλό λόγο κι ένα λουλούδι. Και μια κηδεία σε μια Αθήνα (κι από κοντά, μέσω τηλεόρασης σε όλη την Ελλάδα) που τη συνόδεψε ως την τελευταία της κατοικία (στον οικογενειακό τάφο, στο Α' Νεκροταφείο Αθηνών) με δάκρυα. Στο φέρετρό της ακουμπούσε η Ελλάδα... Παρούσα όλη η πολιτική, πνευματική και καλλιτεχνική ηγεσία, μαζί με ξένες αντιπροσωπείες. Τεράστια η απήχηση του θανάτου της και στο εξωτερικό, με τις προσωπικές σχέσεις που είχε με πολιτικούς ηγέτες, πνευματικούς ανθρώπους, καλλιτέχνες, απλούς πολίτες. Πλημμύρισε Ελλάδα ο διεθνής Τύπος. «Η τελευταία Ελληνίδα θεά», ο ενδεικτικός τίτλος της ιταλικής «Κοριέρε ντελα Σέρα». Δέκα χρόνια από το θάνατό της και η Μελίνα παραμένει ολοζώντανη ανάμεσά μας -με τη μορφή, με το έργο, με όσα οραματίστηκε γι' αυτόν τον τόπο, που λάτρεψε και τη λάτρεψε.

«Ήσουν η Ελλάδα»

Ιδού μερικά χαρακτηριστικά αποσπάσματα από τα δημοσιεύματα της «Ε» την εβδομάδα που αποχαιρετούσαμε τη Μελίνα:

* «Ήσουν, χωρίς καμιά υπερβολή, η Ελληνίδα του πλανήτη. Η πιο αγαπημένη, η πιο διάσημη. Επί δεκαετίες, ο σύγχρονος μύθος της πατρίδας, ο ανεκτίμητος, παγκόσμιας ακτινοβολίας πρεσβευτής σε χρόνους καλούς και σε καιρούς δύσκολους. Ήσουν η Ελλάδα». (Από το κύριο άρθρο της εφημερίδας τη Δευτέρα 7/3/94).

* «Σημαιοστολισμένη θα δεχθεί η Αθήνα την καλοκυρά της τη Μελίνα. Ήδη από χθες στην Ακρόπολη κυμάτιζε μεσίστια η ελληνική σημαία, όπως και στο Εθνικό Θέατρο. Με χθεσινή απόφαση του υφυπουργού Εσωτερικών Γ. Δασκαλάκη θα κυματίζει μεσίστια μέχρι την Πέμπτη η σημαία σ' όλα τα δημοτικά και κοινοτικά καταστήματα, στις τράπεζες και στους οργανισμούς κοινής ωφελείας σ' ολόκληρη τη χώρα» (Από ρεπορτάζ, την Τρίτη 8/3/94).

* «Έφυγε ντυμένη στα γαλάζια και γύρισε με τη γαλανόλευκη. Καταγάλανος και ο ουρανός στην αττική γη που την περίμενε. Η Μελίνα ταξίδεψε στην πρώτη θέση του αεροπλάνου, όπως πάντα, και όχι στη σκευοφόρο, που συνήθως τοποθετούν τους νεκρούς. Είχε ειδικά διαμορφωθεί ο χώρος και οι επιβάτες του "Μπόινγκ 747" γνώριζαν πως συνταξίδευαν μαζί της (...). Ήδη από την είσοδό τους στον εναέριο χώρο της Αττικής είδαν να πετά πλάι τους προς τιμήν της Μελίνας σμήνος της Πολεμικής Αεροπορίας (...). Χιλιάδες Αθηναίοι με

σημαίες έφαιναν το αυτοκίνητο με τη σορό της καθ' όλη τη διαδρομή από το αεροδρόμιο ως το παρεκκλήσι του Αγίου Ελευθερίου στη Μητρόπολη» (Από ρεπορτάζ, την Τετάρτη 9/3/94).

* «Η Αθήνα κατευοδεύει σήμερα στις 2 μ.μ. την Αρχόντισσά της. Πανεθνικό συλλαλητήριο θα είναι η κηδεία της, καθώς δυο μέρες τώρα ο ελληνικός λαός την τιμά προσκυνώντας με σεμνότητα και βαθιά συγκίνηση τη σορό της. Χιλιάδες ήταν αυτοί που αψηφώντας το κρύο και τη βροχή, την τλαιπωρία της πολύωρης αναμονής στην ουρά (δεκάδων μέτρων, που φιδογύριζε στην πλατεία Μητροπόλεως) πέρασαν και χάιδεψαν τη γαλανόλευκη που τη σκέπαζε». (Από ρεπορτάζ, την Πέμπτη 10/3/94).

* «Όλη η Ελλάδα έμοιαζε να κρατάει αγκαλιά το φέρετρο. Κι όταν η αγαπημένη της κόρη ακούμπησε στη γη που τη γέννησε, έμοιαζε να την παρακαλάει: Μείνε Στέλλα, μη φεύγεις Μελίνα. Με δάκρυα, με τραγούδια, με τιμές και ομοβροντίες, όπως ταίριαζε στο άξιο είδωλό του. Και μετά, σιωπή. Και οι ψυχές λυγισμένες, γεμάτες Μελίνα για πάντα». (Από το πρωτοσέλιδο, την Παρασκευή 11/3/94).

* «Η Μελίνα έφυγε, αλλά η κληρονομιά που άφησε είναι πολύτιμη για μας τους Έλληνες. Με τη ζωή της μας έκανε υπερήφανους. Με το θάνατό της μας ένωσε. Υποχρέωσή μας να κάνουμε καλή διαχείριση αυτής της κληρονομιάς. Να γεμίσει η Ελλάδα πολλές μικρές Μελίνες». (Από το κύριο άρθρο της εφημερίδας, την ίδια ημέρα)

Ένα παιδί που «πολύ ηγάπησε»

Ανέκδοτο κείμενο του ΠΑΥΛΟΥ ΜΑΤΕΣΙ σε μια εκδήλωση στη Ρόδο το 1993, παρουσία της Μελίνας

Στις 30 Απριλίου 1993 οργανώθηκε στη Ρόδο εκδήλωση προς τιμήν της Μελίνας, παρουσία και της ίδιας. Κύριος ομιλητής ο συγγραφέας Παύλος Μάτεσις, μ' έναν μεστό λόγο που άγγιξε ιδιαίτερα την τιμώμενη. Το κείμενο της ομιλίας αυτής δίνουμε στη συνέχεια, με την άδεια του συγγραφέα της:

Κύριοι και κυρίες της Ρόδου και Μελίνα,

Είναι δύσκολη και ακυρώνει τον ομιλητή η απόπειρα να μιλήσεις, τοποθετήσεις, περιχαρακώσεις μέσα σε πέντε λογικούς ορισμούς, ακόμα και έξυπνους, τη Μελίνα. Ο

λόγος φτωχαίνει, χάνει τα χρώματά του όταν κάνει θέμα του τη Μελίνα, επειδή αυτό το ευτυχισμένο, βαφτισμένο από μούσες άτομο προκαλεί κραδασμούς στην όρασή μας πρώτα, στον συγκινησιακό χώρο μας, και ΜΟΝΟ στο τέλος αποτείνεται στη λογική μας. Ο δρόμος επαφής μαζί της είναι ένας: η αγάπη άνευ όρων και η αρχαία ελληνική «μανία».

Είναι φυσικό, και πρόπον, να μη λέμε «η κυρία Μερκούρη» ή «Μελίνα Μερκούρη». Είναι φυσικό να λέμε «η Μελίνα». Αυτό δεν υποδηλώνει οικειότητα όπως δεν υποδηλώνει οικειότητα η αναφορά μας στις λοιπές γυναικείες μορφές της Μυθολογίας μας: λέμε Άρτεμις, Μποτσαρίνα, Άννα Κομνηνή, λέμε Αθηνά, Περσεφόνη, Μήδεια. Δεν γίνεται να πεις «η κυρία Άρτεμις» (θα μου πείτε, αυτή ήταν και παραμένει δεσποινίς βέβαια). Έτσι μοιραία, λέμε «η Μελίνα», όπως λέμε η θάλασσα, η Ήρα.

Δεν υποδηλώνει οικειότητα η προσφώνηση «Μελίνα», επειδή η καλεσμένη σας είναι άτομο απόμακρο. Δικό μας, πλην η παρουσία της δηλώνει: «Μη μου άπτου». Δική μας, αλλά μακρινή, όπως η Σελήνη.

Τη Μελίνα Μερκούρη κυρία, σταρ, ηθοποιό, αρχόντισσα, πολιτικό, αντάρτισσα, αντιστασιακή, τη γνωρίζουμε... τη γνωρίζετε. Τη συμβολή της στον πολιτισμό, τα Ελγίνεια, τα δημοτικά περιφερειακά θέατρα, τα πολλά που πράττει τα γνωρίζουμε και είμαι αναρμόδιος να φλυαρήσω επ' αυτών. Εδώ, απόψε, μιλάμε, καμαρώνουμε, το άτομο Μελίνα, αυτή τη γυναίκα που βγάζει μονίμως ασπροπρόσωπη τη ράτσα μας, κάθε φορά που άτσαλα στραβοπατάμε.

Η Μελίνα, με όλα τα δώρα και χαρίσματα, την υψηλή ελληνική προίκα της, αντισταθμίζει, μονάχη της, όλα τα ελαττώματα και λάθη της λατρευτής βεβαίως ράτσας μας.

Με τη φυσική παρουσία της και μόνο επαναδιατυπώνει το αίτημα για την παλινόρθωση της ελληνικής ευγένειας.

Η ενταύθα εξαίσια πρέσβειρα του ελληνικού ήθους, ελληνικού πάθους, του ελληνικού στοιχείου και στοιχειού, κατά τρόπο τραγικό φορτώνεται τη μοίρα του συνόλου των Ελλήνων ως προσωπικό της δράμα, τη βιώνει σαν προσωπικό της δράμα -πλην όχι παθητικά, αλλά μαχητικά: η Μελίνα είναι άτομο νικηφόρο, όπως ήταν έθνος νικηφόρο η Ελλάδα, η προχριστιανική και η βυζαντινή, γεννήθηκε έτσι, και η ήττα τη μανιάζει. Κι έχει ταχτεί, με δική της απόφαση, αυθαιρέτως, να βελτιώσει την ελληνική μοίρα. Αυτό

είναι το αυθαίρετο που έχτισε η Μελίνα. Με φωνές, επιχειρήματα, πονηρίες, γοητεία, τρομαχτική εξυπνάδα, με την ψυχή της. Όπως μπορεί.

Η Μελίνα, ένα άτομο αδίκησε, κι έναν χώρο: τον εαυτόν της ως ηθοποιό σκηνής αδίκησε, και το θέατρο ζημίωσε, με την απομάκρυνσή της. Λόγοι εθνικοί που όλοι ξέρουμε την οδήγησαν, ανάγκασαν, να στερηθεί το θέατρο, και να το φτωχύνει. Η απόφασή της αυτή της κόστισε πολύ, άγρια. Επειδή, η Μελίνα ΜΟΝΟ στη σκηνή γνωρίζει να υπάρχει πλήρως. Ξέρετε, όποιος δεν έχει δει την ηθοποιό Μερκούρη επί σκηνής, είναι βέβαιος ότι κάτι πολύ ωραίο λείπει από τη ζωή του.

Αν ζημίωσε λοιπόν κάποιον, ζημίωσε τον σκηνικό εαυτόν της, και εμάς τους θεατές - αυτό, ας το έχει βάρος. Δεν έχει υπάρξει στην ελληνική σκηνή πλάσμα πιο όμορφο, πιο γοητευτικό. Η Μελίνα στη σκηνή είναι γόησσα κατά το νόημα ότι, όταν παίζει, αναιρεί κάθε κριτική ικανότητα του θεατή. Δεν έχει περάσει από τη σκηνή μας πλάσμα πιο απαιτητικό, που απαιτεί από το θεατή να τη λατρεύει αλλά και να πάσχει μαζί της.

Η αλήθεια είναι πάντως πως η Σκηνή δεν τη χωράει, η αλήθεια είναι πως παντού η Μελίνα νοιώθει στενάχωρα (εκείνο το «πνίγομαι» στη Στέλλα), οι χειρονομίες δεν τη χωράνε, γι' αυτό τις πλαταίνει, ο λόγος δεν τη χωράει γι' αυτό τον ευρύνει, ο κόσμος της φαίνεται ολίγων κυβικών, γι' αυτό η Μελίνα νευριάζει, καλεί την υφήλιο σε απολογία. Πλάσμα γεμάτο τέλειες ατέλειες, ευρύχωρη ψυχή, αυτοκρατορική βούληση, με ροπή προς το απόλυτο, θέλει, απαιτεί να πετάξει, παρακαλάει και απαιτεί να της επιτρέψουν να προσφέρει, επειδή ΕΧΕΙ να προσφέρει, να δίνει μόνο αυτή, ένας απεριόριστος εγωισμός ομηρικού ήρωα - απορεί κανείς πώς τόση θηλυκότητα μπόρεσε και φώλιασε μέσα σε χαρακτηριστικά τόσο επικά.

Το όνομα «Μελίνα». Είναι ιδιοκτησία της, ίσως και επινόημά της, ανήκει μόνο σ' αυτήν, είναι νόμισμα μιας μόνο κοπής, πάνω σε κάθε άλλη γυναίκα το όνομα Μελίνα μοιάζει σαν κλοπή πνευματικής ιδιοκτησίας, κλεψιτυπία και, κυρίως, ματαιοπονία. Αυτό το σήμα «Μελίνα» είναι αποκλειστικό κοπιράιτ της καλεσμένης σας, και όποια άλλη γυναίκα το χρησιμοποίησε ζημίωσε τον εαυτόν της.

Η Μελίνα φοβάται. Επειδή διαθέτει ευφυΐα και διαίσθηση επίφοβη, και ένστικτο αρχέγονο περίπου (Μήδεια), βλέπει, διαβλέπει, προβλέπει και, απαιτώντας το απόλυτο, φοβάται. Και επειδή φοβάται, προχωράει. Άλλο ο φοβισμένος, άλλο ο δειλός. Γενναίο, είναι το άτομο που, με ανοιχτά μάτια και λογισμό, ξέρει, και γι' αυτό φοβάται αλλά προχωράει. Στη ζωή, στο θέατρο, στην πολιτική, στην κονίστρα της επιτυχίας, μόνο ο

μειωμένης νοημοσύνης δεν φοβάται. Ο Δειλός υποχωρεί. Ο Αχιλλέας όμως, φοβισμένος, επελαύνει. Επειδή τον κινούν οι πρόγονοι και το «Αιέν Αριστεύειν» του Ομήρου. Επειδή η νίκη είναι μαγκιά, η Μελίνα κάνει την εφόρμησή της, νικάει και μετά μάς δείχνει τα τρόπαιά της κατατρομαγμένη αναδρομικά, σαν μικρό παιδί που έπιασε ψάρι μεγαλύτερο απ' το μπόι του. Και μας δείχνει τα τρόπαιά της με χιούμορ, σαν να έκανε ζαβολιά. Όμως, στην κόγχη της ματιάς της ενεδρεύει ο τρόμος του ιερού ζώου, του ζώου που οι θεοί το όρισαν να γίνει θυσία στο βωμό τους. Η Μελίνα είναι, όπως λένε οι νέοι, «αγγιγμένη».

Θα θυμάμαι νομίζω πάντα, την κυρία Μελίνα Μερκούρη στον αποχαιρετισμό του Αντώνη Τρίτση. Ένα μικρό παιδί, έδινε σε κάποιο άλλο παιδί που έφευγε για χώρους επίσημους, τους έδινε οδηγίες θάρρους. Ένα άοπλο παιδί ήθελε να χαρίσει όπλα σε άλλο άοπλο παιδί.

Η Μελίνα είναι παιδί. Και επειδή είναι άοπλο, όλοι γινόμαστε φίλοι της και συμπαραστάτες της. Παιδί που κλαίει, όμως έτοιμο, και ανυπόμονο, να γελάσει. Με ακτινοβολία που καλύπτει την υφήλιο σήμερα, είναι τελικά ένα παιδί η Μελίνα. Ένα παιδί που «πολύ ηγάπησε» - αυτό είναι το όπλο της. Και εκτίθεται στην κρίση όλων μας, όλοι μας είμαστε ο δάσκαλος, από τον οποίο αυτό το παιδί προσδοκά ένα μόνο: να της πούμε «Μελίνα εύγε». Δεν ζητάει τίποτα άλλο: ζητάει μόνο τα πάντα.

Κυρία Μελίνα Μερκούρη, να είσαστε καλά να μας χαιρόσαστε.

Κυρία Μελίνα Μερκούρη, τελικά μας αξίζετε, και σας αξίζουμε.

Αυτά.

Γεια σας.

Παύλος Μάτεσις

«Το Ίδρυμα θα υπάρχει και μετά από εμένα»

Του ΔΗΜΗΤΡΗ ΓΚΙΩΝΗ

«Εδώ κάθομαι το μεγαλύτερο μέρος της ημέρας, αλλά κι ένα μέρος της νύχτας και διαβάζω ή γράφω, γιατί δεν είχα ποτέ, δεν έχω περισσότερο τώρα, καλό ύπνο -λίγες ώρες, όχι πάνω από πέντε, κι αυτές με διακοπές...».

Ο Ζυλ Ντασσέν, ακμαίος πάντα, παρά τα 93 του, με δέχεται ευγενικά, μ' εκείνο το ύφος που βρίσκεται στα όρια μεταξύ χαμόγελου και μελαγχολίας στον πάνω όροφο της μονοκατοικίας της οδού Μελίνας Μερκούρη (πρώην Αθηναίων Εφήβων), εκεί όπου δυο βδομάδες μετά το θάνατο της Μελίνας, μου δήλωνε σε συνέντευξη για την Κυριακάτικη «Ε»:

«Δεν υπάρχει καμιά σκέψη να φύγω από την Ελλάδα. Θα μείνω για να βοηθήσω να γίνουν όσα οραματίστηκε η Μελίνα: το Μουσείο Ακρόπολης, η καλλιτεχνική παιδεία στα σχολεία, η πολιτιστική θωράκιση του Αιγαίου, η επιστροφή των Μαρμάρων του Παρθενώνα».

Λίγες ημέρες αργότερα ανακοινωνόταν η δημιουργία του Ιδρύματος Μελίνα Μερκούρη, με πρόεδρο τον Ντασσέν, που «προικοδοτήθηκε» από τον ίδιο με το ποσό των εκατό εκατομμυρίων δραχμών, συν τα έσοδα από την εκμετάλλευση ταινιών, δίσκων και όποιας άλλης δραστηριότητας έχει σχέση με το ζεύγος Ντασσέν - Μερκούρη.

Έκτοτε υπήρξαν και άλλες «προικοδοτήσεις», με πλέον αξιομνημόνευτες αυτές της Νάνας Μούσχουρη, της οποίας οι συναυλίες (μεταξύ των οποίων και μία στο Ηρώδειο) για το έργο του Ιδρύματος απέφεραν εκατόν πενήντα εκατομμύρια δραχμές, τα έσοδα από τη μεγάλη συναυλία που δόθηκε με τη συμμετοχή πολλών τραγουδιστών, στο Ολυμπιακό Στάδιο το Σεπτέμβριο του 1994, και άλλων, τους οποίους ευχαριστεί για τη συμβολή τους στους σκοπούς του Ιδρύματος, οι οποίοι συνοψίζονται στα εξής:

- α) Προώθηση ενεργειών για τη δημιουργία του νέου Μουσείου Ακρόπολης.
- β) Συμβολή στη χρηματοδότηση του έργου.
- γ) Ανάληψη και συντονισμός πρωτοβουλιών για τον επαναπατρισμό των Μαρμάρων του Παρθενώνα.
- δ) Μετά την αποπεράτωση του Μουσείου, οικονομική ενίσχυση και συνδρομή στη λειτουργία του, ανάλογα με τις εκάστοτε αναφερόμενες ανάγκες.
- ε) Οργάνωση διαλέξεων, συνεδρίων, εκδόσεων και ιδίως εκπαιδευτικών προγραμμάτων για την ανάδειξη και προβολή των αξιών και ιδεωδών του ελληνικού πολιτισμού.

Οι σκοποί αυτοί επιτεύχθηκαν με το παραπάνω, πράγμα που βεβαιώνει με ικανοποίηση ο Ντασσέν (όπως και ο διευθυντής του Ιδρύματος Δημήτρης Κόκκινος, σε συνομιλία που είχα μαζί του).

Ο Ντασσέν στέκεται ιδιαίτερα στα καλλιτεχνικά προγράμματα «Μελίνα», που έχουν επεκταθεί και στο εξωτερικό και αναγγέλλει τη διεύρυνση των σκοπών του Ιδρύματος με δωρεές και υποτροφίες σε αριστούχους φοιτητές.

- Και τα Γλυπτά του Παρθενώνα, τι λέτε, θα τα πάρουμε;

- Είμαι αισιόδοξος ότι θα τα πάρουμε. Υπάρχει όλο και περισσότερη υποστήριξη μέσα στην Αγγλία -και από προσωπικότητες και από τα μέσα ενημέρωσης και από τον κόσμο. Αυτό τον καιρό ετοιμάζεται από το BBC ένα ντοκιμαντέρ για τα Μάρμαρα, με τη συμμετοχή σημαντικών προσωπικοτήτων. Υπάρχει κι αυτή η έκθεση που παρουσιάζεται τις ημέρες αυτές στο Μέγαρο Μουσικής Αθηνών. Ήδη έχει παρουσιαστεί στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στις Βρυξέλλες, στην Πύλη της Αμμοχώστου στην Κύπρο, στην έδρα της UNESCO στο Παρίσι, και είμαστε σε συζητήσεις να παρουσιαστεί και στο Στρασβούργο.

- Μόνο που η επιστροφή τους είχε, τουλάχιστον από πλευράς μας, συνδυαστεί με την κατασκευή του νέου Μουσείου Ακρόπολης.

- Το οποίο, δυστυχώς, απ' ό,τι φαίνεται με τις δυσκολίες που παρουσιάζονται κάθε φορά, δεν θα είναι έτοιμο ως την Ολυμπιάδα. Κρίμα...

- Πώς βλέπετε τη συνέχεια, το μέλλον του Ιδρύματος;

- Θα εξακολουθεί να υπάρχει και μετά από εμένα...

- Να περάσουμε και σε κάτι άλλο. Μου είπατε πριν ότι γράφετε. Τι γράφετε, αν επιτρέπεται;

- Διάφορα, για τα Μάρμαρα, διάφορα προσωπικά...

- Έχουν σχέση με κάποια αυτοβιογραφία σας;

- Όχι, όχι, δεν έχω σκοπό να γράψω αυτοβιογραφία, δεν θέλω - δεν είμαι καλός στο γράψιμο.

- Μα τι είναι αυτά που λέτε, έχετε ζήσει τόσα που θέλουμε να μάθουμε από εσάς τον ίδιο...

- Δεν υπάρχει περίπτωση να γράψω αυτοβιογραφία...

- Τουλάχιστον να είχε γίνει αυτή η ταινία, η αυτοβιογραφική, που σχεδιάζατε.

- Δεν έγινε, γιατί οι Αμερικανοί παραγωγοί ήθελαν ηθοποιούς σταρ κι εγώ δεν ήθελα, τουλάχιστον για τα βασικά πρόσωπα.

Φεύγοντας με ξεπροβοδίζει ως κάτω. Περνάμε από το άδειο σαλόνι, που άλλοτε, με την παρουσία της Μελίνας, έσφυζε από ζωή.

- Πάνε αυτά...

Προηγουμένως μου είχε πει ότι μπροστά του έχει συνέχεια την εικόνα με το πολυποίκιλο πλήθος που συνόδευε τη Μελίνα στην τελευταία της κατοικία.

Διακριτική συντροφιά στο σπιτικό του οι πιστές Αγγελική και Τίτη.

- Θα τα ξαναπούμε... λέει αποχαιρετώντας με, μ' αυτό το γλυκόπικρο χαμόγελο.

* Το Ίδρυμα Μελίνα Μερκούρη στεγάζεται, σε κτίριο που έχει παραχωρηθεί από το υπουργείο Πολιτισμού, στην οδό Πολυγνώτου 9-11 στην Πλάκα, τηλ. 3315601. Το Δ.Σ. του Ιδρύματος αποτελείται από τους: Ζυλ Ντασσέν, Χριστόφορο Αργυρόπουλο, Μανουέλλα Παυλίδου, Κωνσταντίνο Αλαβάνο, Χρίστο Ζουράρι, Ελένη Κιούμπιτ, Μανόλη Κορρέ, Ζακ Λανγκ, Σπύρο Μερκούρη και τον Δημήτρη Κόκκινο.

Πέτυχε και χωρίς... Μιράζ

N.KONTRAROY-PASSIA

Αν δεχθούμε πως οι άνθρωποι ζουν όσο επιβιώνουν οι ιδέες και τα οράματά τους, τότε η Μελίνα ζει και βασιλεύει. Αν και έχουν περάσει δέκα χρόνια από το μακρύ ταξίδι της από τη Νέα Υόρκη στην Αθήνα, που κράτησε όσο και η πορεία της σορού της από το αεροδρόμιο του Ελληνικού στο Σύνταγμα -θάλασσα ατελείωτη τα δακρυσμένα πλήθη στην υποδοχή της- οι ιδέες της παραμένουν σαν φρεσκοκομμένα λουλούδια.

Κάποιες από αυτές θα τις δούμε σήμερα να ανθούν ελαφρώς εμπλουτισμένες ή μεταλλαγμένες στην Ευρώπη, όπως η ενιαία πολιτιστική πολιτική για την οποία εκείνη πρώτη μίλησε, η καθιέρωση θεσμών με κύρος, όπως οι πολιτιστικές πρωτεύουσες της Ευρώπης και το δίκτυο πόλεων πολιτιστικών πρωτευουσών. Κάποιες άλλες έγιναν εθνικοί στόχοι και οράματα για τη χώρα μας, όπως η επιστροφή των Μαρμάρων του Παρθενώνα και η ανέγερση του νέου Μουσείου της Ακρόπολης, ενώ μερικές ακόμη τις βλέπουμε στην καθημερινότητά μας, όπως το Αρχαιολογικό Πάρκο της Αθήνας, η «Ενοποίηση Αρχαιολογικών Χώρων», έργο για το οποίο καμαρώνουν υπουργοί και πρωθυπουργοί, όλοι όσοι υιοθέτησαν την ιδέα της να αποτελέσει το ιστορικό κέντρο της Αθήνας έναν ενιαίο, απολαυστικό και διδακτικό χώρο.

Δική της ιδέα και η πολιτιστική αποκέντρωση που πήρε σάρκα και οστά, αρχικά με τα Δημοτικά Περιφερειακά Θέατρα (16 σήμερα, κάποια επιτυχημένα άλλα λιγότερο) κι έπειτα με το Πολιτιστικό Δίκτυο Πόλεων, που μετεξελίχθηκε σε δίκτυα Επικράτειας Πολιτισμού. Μέσω αυτών των δικτύων ενισχύθηκε η τοπική πολιτιστική παραγωγή και οργάνωση θεσμών με κύρος, όπως το Φεστιβάλ Χορού Καλαμάτας, το Εικαστικό Κέντρο Ρεθύμνης, το Μουσικό Θέατρο Βόλου, η Ανθρώπινη Φωνή στη Βέροια και το Ινστιτούτο Βιβλίου και Ανάγνωσης της Κοζάνης.

Θα πρέπει να ανάβουν κεράκι στη μνήμη της και οι επιχορηγούμενοι θίασοι, που επί Μελίνας άρχισαν να κάνουν το όνειρό τους πραγματικότητα ανεβάζοντας ποιοτικά έργα, χωρίς το άγχος της εμπορικής επιτυχίας, αλλά και οι θεατές που είχαν την ευκαιρία να δουν αξιόλογα έργα από σημαντικότερα θεατρικά σχήματα. Ανεξάρτητα από το αν υπήρξαν κάποιοι στα 25 χρόνια του θεσμού που «ασέλγησαν» επί του συγκεκριμένου οράματος, χρησιμοποιώντας τα χρήματα αυτά για την προσωπική τους ευμάρεια. Χωρίς τη Μελίνα δεν θα είχαμε και συγκροτημένη κινηματογραφική πολιτική, με αιχμή το Ελληνικό Κέντρο Κινηματογράφου.

Στις μέρες της όμως ο πολιτισμός ήταν το αποπαίδι του κρατικού προϋπολογισμού. Δεν είχαν τότε ανοίξει οι κρουνοί των κοινοτικών κονδυλίων και της Ολυμπιάδας. Σε μια στιγμή απόγνωσης, για να πείσει την εξουσία να προσφέρει ένα ελάχιστο κομμάτι από τους πολυδάπανους εξοπλισμούς, είπε την αλησμόνητη φράση: «Δώστε ένα μόνο Μιράζ για τον πολιτισμό». Δικό της και το σύνθημα που έγινε παντιέρα: «Ο πολιτισμός είναι η βαριά βιομηχανία μας». Και ακόμα ότι, όπως έλεγε, έφερε τον πολιτισμό στις πρώτες σελίδες των εφημερίδων.

Η Μελίνα, επειδή ήταν μια διεθνής προσωπικότητα, παρήγαγε διεθνή πολιτιστική πολιτική, χωρίς ίσως να το συνειδητοποιήσει. Κάθε δραστηριότητά της είχε απήχηση. Το 1983 κάλεσε τους υπουργούς Πολιτισμού της τότε ΕΟΚ και τους είπε: «Πώς είναι δυνατόν μια κοινότητα που στερείται την πολιτιστική της διάσταση να μπορεί να αναπτυχθεί». Και πώς είναι δυνατόν «ο πολιτισμός, η τέχνη και η δημιουργία να είναι λιγότερο σημαντικά από το εμπόριο, την οικονομία, την τεχνολογία», δίνοντάς τους έτσι τη διάσταση του πολιτιστικού προϊόντος που έμενε ανεκμετάλλευτο. Το άμεσο αποτέλεσμα εκείνης της συνάντησης ήταν η έναρξη του θεσμού των Πολιτιστικών Πρωτευουσών, με πρώτη την Αθήνα (το 1997 τη Θεσσαλονίκη και το 2006 την Πάτρα). Ακολούθησαν τα ευρωπαϊκά προγράμματα για τον πολιτισμό που ωφέλησαν κυρίως τις χώρες που δεν είχαν επαρκείς πολιτιστικές υποδομές, όπως η δική μας. Ο μοναδικός ίσως εκ των διαδόχων της στο υπουργείο Πολιτισμού που αντελήφθη ότι ο πολιτισμός είναι το συγκριτικό πλεονέκτημα της χώρας μας στην Ευρώπη είναι ο νυν υπουργός Ε. Βενιζέλος, ο οποίος έχει σημειώσει ότι «η εξωτερική πολιτιστική πολιτική περνάει σήμερα μέσα από τη θεμελιώδη έννοια της πολιτιστικής ισοτιμίας των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που είναι η συνέχεια των συλλήψεων, των προτροπών και των πιέσεων της Μελίνας για μια ευρωπαϊκή πολιτιστική πολιτική». Θεωρεί ότι «η διαφύλαξη του μέλλοντος του θεσμού της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας είναι μια ελληνική παρακαταθήκη» και «το βασικό επιχείρημα υπέρ του θεσμού αυτού είναι η μνήμη της Μελίνας. Επιχείρημα που "καθλώνει" τους ομολόγους μου των άλλων κρατών-μελών».

Αν συζητάμε σήμερα για την επιστροφή των Μαρμάρων του Παρθενώνα είναι επειδή ήταν ιδέα την οποία κουβαλούσε η υπερήφανη και πεισματάρια αυτή Ελληνίδα από τη δεκαετία του '60, όταν στα γυρίσματα της ταινίας «Φαίδρα» οι Βρετανοί ζήτησαν από το ελληνικό συνεργείο πληρωμή, για να επιτρέψει την κινηματογράφηση των Γλυπτών. Η προσβολή ήταν μεγάλη. Μόλις ανέλαβε το υπουργείο Πολιτισμού, θεώρησε πρωταρχικό καθήκον της να θέσει το ζήτημα στη διεθνή κοινότητα. Τον Ιούλιο του 1982 πήγε στη Διεθνή Διάσκεψη των υπουργών Πολιτισμού της UNESCO στο Μεξικό και μίλησε για πρώτη φορά για τον ακρωτηριασμό του μνημείου και την ανάγκη επανένωσης των Γλυπτών. Υποσχέθηκε τότε και την ανέγερση ενός νέου Μουσείου Ακρόπολης, το οποίο θα μπορούσε να τα υποδεχθεί.

Από τότε δεν υπήρξε Έλληνας υπουργός Πολιτισμού που να μην αγωνιστεί για τους δύο αυτούς εθνικούς στόχους. Και ποτέ δεν αρνήθηκε η Βουλή την έγκριση νομοθετημάτων

που θα διευκόλυναν την ανέγερση του Μουσείου το οποίο θα στέγαζε τα γλυπτά του Παρθενώνα.

Η Μελίνα είχε αντιληφθεί πως το έλλειμμα πολιτισμού της ελληνικής κοινωνίας ήταν θέμα παιδείας. Γι' αυτό ενθάρρυνε την οργάνωση εκπαιδευτικών προγραμμάτων που απευθύνονταν στην τρυφερή ηλικία των παιδιών του Δημοτικού Σχολείου. Χιλιάδες μαθητές μετείχαν από τότε στο Πρόγραμμα «Μελίνα».

Πολυαγαπημένη και πολυτιμημένη

Της ΦΩΤΕΙΝΗΣ ΜΠΑΡΚΑ

Δεκάδες πολιτιστικοί χώροι, δρόμοι, πλατείες, βραβεία, σύλλογοι, εκδηλώσεις - ακόμη και μια αμαξοστοιχία- πήραν τ' όνομά της.

Πληκτρολογώντας τις λέξεις «Μελίνα Μερκούρη» στο ηλεκτρονικό αρχείο της «Ε» εκατοντάδες άρθρα και ρεπορτάζ θα εμφανιστούν -ύστερα από ώρα- στην οθόνη του υπολογιστή. Κι αναφερόμαστε μόνο στα κομμάτια που γράφτηκαν τα χρόνια μετά το θάνατό της. Φαντάζομαι ότι κάτι ανάλογο θα συμβαίνει και σε άλλες αρχειακές βάσεις δεδομένων, τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό. Το όνομά της συνεχίζει να ακούγεται εδώ αλλά και έξω: στην επιγραφή μιας πλατείας έξω από τη Θήβα, σε ένα ρεπορτάζ εφημερίδας της Κοπεγχάγης και στην επίσημη ιστοσελίδα της UNESCO. Κάθε χρόνο, κάπου, γίνεται μια εκδήλωση, ένα αφιέρωμα στη μνήμη της Μελίνας.

Η ζωή της, το έργο της αλλά πολύ περισσότερο το ελεύθερο και κοφτερό μυαλό της ενέπνευσαν και θα συνεχίσουν να εμπνέουν πολλούς, οπότε δεν θα μας προκαλέσει έκπληξη ν' ακούσουμε το όνομά της ακόμη και στο πιο απομακρυσμένο χωριό του κόσμου.

Το 1995 ένα ολόκληρο χωριό της FYROM φώναξε και τραγούδησε τη λατρεία του για τη Μελίνα Μερκούρη. Οι Σκοπιανοί γείτονές μας αποφάσισαν εκείνη τη χρονιά να δώσουν το ετήσιο βραβείο του χωριού τους στη μεγάλη Ελληνίδα.

Στη χώρα μας αμέσως μετά το θάνατό της σημειώθηκε ένας «βομβαρδισμός» ψηφισμάτων, αποφάσεων και προσφορών στη μνήμη της: χρήματα για το Μουσείο της

Ακρόπολης, αποφάσεις για την ονομασία οδών, πλατειών, αιθουσών. Μέχρι υπερβολής θα μπορούσε να πει κανείς αν θυμηθεί τον τότε δήμαρχο Πειραιά Στέλιο Λογοθέτη που ανακοίνωσε ότι θα δώσει το όνομά της στο λιμάνι... Δύο χρόνια μετά το θάνατό της η «Ε» σε σχετική έρευνα (6/3/1996) αναφέρθηκε στις υποσχέσεις και ποιες πραγματοποιήθηκαν.

Σήμερα 10 χρόνια από το θάνατό της ας δούμε τι γίνεται στο όνομά της... Στη χώρα μας συνολικά 13 θέατρα, κινηματογράφοι (κυρίως δημοτικοί), πολιτιστικά κέντρα, ακόμη και αμφιθέατρα σταδίων φέρουν το όνομά της. Οκτώ δρόμοι (ο ένας στη Λεμεσό) και τέσσερις πλατείες ανά την Ελλάδα πήραν το όνομα «Μελίνα Μερκούρη» μετά το θάνατό της.

Βραβεία

* Το 1997 καθιερώθηκε με νόμο (2557) η απονομή από το ΥΠΠΟ ενός χρηματικού βραβείου «Μελίνα Μερκούρη» (5 εκατ. δρχ.) για νέο δημιουργό ή ομάδα καλλιτεχνών έως 30 ετών. Συστήθηκε μάλιστα και κριτική επιτροπή. Το βραβείο δόθηκε για τελευταία φορά το 2000 και έκτοτε αγνοείται η τύχη του...

* Αντίθετα το Διεθνές Βραβείο «Μελίνα Μερκούρη» που θέσπισε το 1999 η Επιτροπή παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς της UNESCO για τη διάσωση και διαχείριση των πολιτιστικών τόπων, δίδεται κάθε δύο χρόνια συνοδευόμενο από 20.000 δολάρια.

* Βραβείο (γυναικείου ρόλου) στη μνήμη της Μελίνας απονέμεται κάθε χρόνο στο φεστιβάλ Ντοκιμαντέρ Δράμας.

* Η Νομαρχία Αττικής απονέμει ετησίως εδώ και έξι χρόνια, τον τίτλο του «Πρεσβευτή Ελληνισμού» σε ξένες προσωπικότητες. Μια τιμή αφιερωμένη στη Μελίνα Μερκούρη. Απονέμεται άλλωστε κάθε Μάρτιο.

* Και ο ΟΠΑΠ θεσμοθέτησε χρηματικά βραβεία «Μελίνα Μερκούρη». Τα έδωσε μία φορά σε νεοεισαχθέντες φοιτητές αρχαιολογίας και έκτοτε τα ξέχασε.

* Βραβεία Θεάτρου αφιερωμένα στη μνήμη της Μελίνας Μερκούρη δίδονται κάθε δύο χρόνια από τον ΘΟΚ σε δημιουργούς του κυπριακού θεάτρου.

Εκδηλώσεις

Η 5η Μαΐου ανακηρύχθηκε (χάρη σε πρωτοβουλία του αδελφού της Μελίνας, Σπύρου Μερκούρη) σε Ημέρα Πολιτισμού αφιερωμένη στη Μελίνα Μερκούρη. Στον εορτασμό

συμμετέχουν κάθε χρόνο περισσότερες από 20 πόλεις που ανήκουν στο Δίκτυο ευρωπαϊκών πόλεων που διετέλεσαν (ή θα διατελέσουν) πολιτιστικές πρωτεύουσες.

* Ο δήμος Συκεών αδιαλείπτως κάθε καλοκαίρι διοργανώνει τα «Μερκούρεια» δίνοντας την ευκαιρία στα ΔΗΠΕΘΕ όλης της χώρας (θεσμό που η ίδια η Μελίνα εμπνεύστηκε) να παρουσιάσουν τη νέα δουλειά τους.

* Και ο δραστήριος Σύλλογος «Οι φίλοι του Ιδρύματος Μελίνα Μερκούρη», με έδρα τη Θεσσαλονίκη, οργανώνει πλήθος εκδηλώσεων κάθε χρόνο. Χαρακτηριστικότερες είναι οι «Μέρες έκφρασης και δημιουργίας» που χρηματοδοτούνται από το ΥΠΠΟ.

* Στην Κοπεγχάγη, ιδρύθηκε, πριν από το θάνατό της, ο Ελληνοδανικός Πολιτιστικός Σύλλογος «Μελίνα Μερκούρη».

CD-rom και βίντεο-cd

Το Ίδρυμα «Μελίνα Μερκούρη» παρήγαγε ένα καταπληκτικό cd-rom και βίντεο-cd για τη Μελίνα (κυκλοφορεί από τις εκδόσεις «Καστανιώτη»). Με εύρημα το σχήμα του κύβου, ο χρήστης ξεδιπλώνει, κάνοντας κλικ σε κάθε πλευρά του, τη ζωή της από τα παιδικά της χρόνια μέχρι την ωριμότητά της. Τα πάντα για τη Μελίνα βρίσκονται μέσα σ' αυτό το cd-rom, το οποίο απέσπασε στο 9ο φεστιβάλ πολυμέσων «Möbius» το Μεγάλο βραβείο του διαγωνισμού αλλά και το βραβείο στην κατηγορία «Πολιτισμός».

Πέντε χρόνια μετά το θάνατό της, η ΕΡΑ κυκλοφόρησε ηχογραφημένη σε cd την παράσταση «Λεωφορείον ο πόθος» του Τένεσι Ουίλιαμς που σκηνοθέτησε το 1949 (!) ο Κάρολος Κουν, ένας από τους πρώτους σκηνοθέτες στον κόσμο που «δίδαξε» στη σκηνή το αριστουργηματικό έργο. Στο ρόλο της Μπλανς Ντιμπούα, η Μελίνα στον πρώτο της μεγάλο θεατρικό σταθμό. Ο δίσκος, ένας από τους ελάχιστους όπου ακούγεται η φωνή της Μελίνας σε ολόκληρο θεατρικό έργο, αποτελεί μία από τις παλαιότερες ηχογραφήσεις που σώζονται στο Αρχείο του Θεατρικού τμήματος της ΕΡΑ. Ακόμη, το όνομα της Μελίνας Μερκούρη δόθηκε σε αμαξοστοιχία του ΟΣΕ, κυκλοφόρησε συλλεκτική Τηλεκάρτα του ΟΤΕ στη μνήμη της, ενώ το καμαρίνι της μπορούμε να το δούμε στο Θεατρικό Μουσείο (Ακαδημίας 50).

Ξεχώρισε με ό,τι κι αν έκανε

Πολυτάλαντη η Μελίνα Μερκούρη, ξεχώρισε με ό,τι κι αν ασχολήθηκε. Στο θέατρο, κατ' αρχάς, όπου η ιστορικότερη εμφάνισή της ήταν ίσως στο «Γλυκό Πουλί της Νιότης» του Τένεσι Ουίλιαμς, σε σκηνοθεσία Καρόλου Κουν, το 1960, αλλά η πρώτη της εμφάνιση ήταν πολύ νωρίτερα, το 1944, στο «Μονοπάτι της λευτεριάς» του Αλέξη Σολομού, σε σκηνοθεσία Τάκη Μουζενίδη.

Ακολούθησε πλήθος θεατρικών ρόλων (οι περισσότεροι πρωταγωνιστικοί), και βέβαια, από το 1955 και την περίφημη «Στέλλα» του Κακογιάννη, μια αναλόγως λαμπρή πορεία και στο σινεμά. Πλήρη κατάλογο των θεατρικών και κινηματογραφικών της εμφανίσεων μας έδωσε το Ίδρυμα «Μελίνα Μερκούρη». Τους παραθέτουμε, όπως άλλωστε και τη δισκογραφία της. Αυτή η τελευταία προέρχεται από το αρχείο του Πέτρου Δραγουμάνου, ο οποίος επισημαίνει ότι τραγούδια που ερμηνεύει η Μελίνα υπάρχουν και σε δίσκους-συλλογές των Μάνου Χατζηδάκη, Μίκη Θεοδωράκη, Σταύρου Ξαρχάκου και Γιάννη Μαρκόπουλου, αλλά, αφού τα ίδια τραγούδια περιλαμβάνονται και στους προσωπικούς της δίσκους, παραλείπονται από τον κατάλογο. Παραδόξως βιβλία πολλά για τη Μελίνα δεν έχουν γραφεί. Στη σχετική βιβλιογραφία εντοπίζονται μόλις δύο: Η βιογραφία της Φρίντας Μπιούμπη και η περίφημη αυτοβιογραφία «Γεννήθηκα Ελληνίδα» - με τίτλο την απάντηση που είχε δώσει η Μελίνα στον Παττακό, όταν ο τελευταίος ανακοίνωσε ότι της αφαιρεί την ελληνική ιθαγένεια.

Πρόσωπα & προσωπεία

ΑΠΟ ΤΟΝ ΧΡΗΣΤΟ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗ mich@enet.gr, www.bavzer.blogspot.com

ΑΪΡΙΝ ΧΑΝ, 50 ετών, Γενική Γραμματέας της Διεθνούς Αμνηστίας από το 2001, μιλάει σήμερα σε εκδήλωση που πραγματοποιείται στο αμφιθέατρο του Γαλλικού Ινστιτούτου και αύριο βραβεύεται από τον Δικηγορικό Σύλλογο Αθηνών για τη συμβολή της οργάνωσης στον αγώνα για την προστασία των

ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της δικαιοσύνης σε όλο τον κόσμο. Η κ. Χαν γεννήθηκε και μεγάλωσε στο Μπανγκλαντές, την εποχή που η χώρα της κέρδιζε την ανεξαρτησία της από το Πακιστάν. Ο εμφύλιος πόλεμος και οι παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που βίωσε εκείνη την περίοδο, την έκαναν να αναπτύξει τις πρώτες ακτιβιστικές δραστηριότητές της όταν, έφηβη πια, εγκατέλειψε τη χώρα μαζί με τους γονείς της και βρέθηκε να φοιτά σε σχολείο στη βόρειο Ιρλανδία. Σπούδασε νομικά στο Πανεπιστήμιο του Μάντσεστερ και έκανε μεταπτυχιακές σπουδές στη Νομική σχολή του Χάρβαρντ, με ειδικότητα στο δημόσιο διεθνές δίκαιο και στα ανθρώπινα δικαιώματα.

ΕΙΝΑΙ η πρώτη γυναίκα, η πρώτη Ασιάτισσα και η πρώτη μουσουλμάνα επικεφαλής της Διεθνούς Αμνηστίας. Πλούσιο και πολύπλευρο το έργο της. Βασική της αρχή είναι, να βρίσκεται πάντα, αυτοπροσώπως, εκεί όπου άνθρωποι μπορεί να χρειάζονται βοήθεια. «Ανθρωπιστική δράση από το γραφείο δεν γίνεται», λέει συχνά. Στην Αυστραλία βρέθηκε στα κρατητήρια, δίπλα στους λαθρομετανάστες από την Ινδονησία και αλλού που αναζητούσαν πολιτικό άσυλο. Στο Μπουρούντι, μέσα στη δίνη του εμφυλίου πολέμου συναντήθηκε με τραυματίες και εκτοπισμένους και ενοχλούσε καθημερινά τον πρόεδρο Μπουγιόγια και τους αντιπάλους του να θέσουν τέρμα στη βία. Στη Βουλγαρία η κ. Χαν τέθηκε επικεφαλής εκστρατείας για τον τερματισμό των διακρίσεων σε βάρος εκείνων που πάσχουν από νοητικές ασθένειες.

Ακολουθώντας τη φλόγα

ΑΠΟ ΤΟΝ ΧΡΗΣΤΟ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗ mich@enet.gr

(Σίδνεϋ, Μελβούρνη, Τόκιο, Σεούλ, Πεκίνο, Νέο Δελχί...)

ΣΙΑΑ ΝΤΙΞΙΤ (Sheila Dixit), 60, (φωτογρ. :) τοπική πρωθυπουργός του Νέου Δελχί -αξίωμα με πολλή δύναμη στα χέρια μιας γυναίκας που, φυσιογνωμικά, θυμίζει πολύ τη μακαρίτισσα Ιντιρα Γκάντι και χαίρει εκτίμησης από κάθε πολιτικό χώρο. Χθες, κατά την τελετή έναρξης της λαμπαδηδρομίας στην Ινδία, διαπιστώσαμε γιατί είναι τόσο αγαπητή. Κατ' αρχάς, έφτασε χωρίς συνοδεία στον χώρο του μνημείου του

Γκουντούμπ Μινάρ και προτού χαιρετίσει τους επίσημους που την περίμεναν σε μια μικρή εξέδρα, χαιρετούσε και μιλούσε με απλό κόσμο, απευθυνόμενη στους πιο πολλούς με τα πρώτα τους ονόματα.

ΣΤΗ ΣΥΝΕΧΕΙΑ, όταν ο πρώτος λαμπαδηδρόμος πήρε τη δάδα στα χέρια του, η κ. Ντίξιτ έτρεξε και τον παρακάλεσε «προτού απομακρυνθείτε, ας φωνάξουμε τα μικρά παιδιά που είναι εδώ σήμερα να δουν από κοντά τη φλόγα». Πράγματι, γύρισε τότε προς τα παιδιά που ήταν εκεί και που νωρίτερα μας είχαν πει μερικά πολύ ωραία τραγούδια και τα ενθάρρυνε να την πλησιάσουν. Δεν ήθελαν δεύτερη κουβέντα. Έτρεξαν όλα κοντά της και την περικύκλωναν σαν μελισσούλες. Και εκείνη άρχισε να τους εξηγεί τι είναι η φλόγα, από πού ήρθε, τι συμβολίζει...

ΚΑΤΩ από τη σκιά ενός δέντρου και όταν πια είχαν απομακρυνθεί και οι λαμπαδηδρόμοι και οι μελισσούλες, μιλήσαμε λιγάκι. «Στις εκδηλώσεις μας σήμερα για την υποδοχή της φλόγας σας, συμμετέχουν δέκα χιλιάδες δικά μας παιδιά, που θα τα δείτε σε διάφορα σημεία της πόλης να κάθονται με τις ώρες στον ήλιο. Αντί, λοιπόν, να πω δύο τυπικά και συνηθισμένα λόγια στις τηλεοράσεις, προτιμώ να

μιλήσω στα παιδιά». Φοράει γυαλάκια η κ. Ντίξιτ, έχει τα άσπρα της μαλλιά δεμένα πίσω και έχει το καλοσυνάτο πρόσωπο της γιαγιάς που όλοι θα θέλαμε να 'χαμε. «Αθλητισμός χωρίς γνώση, δεν υπάρχει. Αύριο στην Αθήνα, αν υπάρξει Ολυμπιονίκης που να μην ξέρει τι και πού είναι η Ολυμπία, αξίζει να του αφαιρεθεί το μετάλλιο. Τα παιδιά μας σήμερα, ζουν σ' έναν κόσμο βιαστικό. Εμένα, όποτε ο χρόνος μου το επιτρέπει, μου αρέσει κάπου κάπου να τους λέω: σταθείτε κι ελάτε να σας πω ιστορίες».

ΙΣΤΟΡΙΑ μελέτησε, νομικά σπούδασε η κ. Ντίξιτ. Διοικεί μια πόλη που τολμά να διεκδικήσει τους Αγώνες του 2016, έχοντας υπ' όψιν της ότι η ελίτ του αθλητισμού σιγά σιγά βγάζει από το παιχνίδι της διεκδίκησης κάθε φτωχή χώρα. «Οι φτωχοί άνθρωποι, αγαπητέ μου, εργάζονται με την καρδιά και όχι με το συμφέρον τους. Οι Ολυμπιακοί Αγώνες απαιτούν και συναισθηματικό δέσιμο. Θέλουν και λίγη τρέλα, που οι πλούσιοι άνθρωποι, ξέρετε, δεν έχουν πια». Την ακούω με προσοχή και σκέφτομαι ότι ο φάκελος με την υποψηφιότητα της Ινδίας θα φέρει, πιθανώς, τη δική της υπογραφή. Αν, μαζί με τα σχέδια και τις μελέτες συμπεριλάβει και μερικά τέτοια της λόγια, φοβούμαι πως ο κ. Ρογκ και οι φίλοι του θα την απορρίψουν ασυζητητί. «Το ξέρω», λέει. Και φεύγει χαμογελώντας ευτυχισμένα.

Αλίκη Μοσχή-Γκοζέτ

Ροδίτισσα η Γυναίκα της Ευρώπης

ΒΡΥΞΕΛΛΕΣ,
του Π. ΠΑΝΤΕΛΗ

Ελληνίδα, πάλι, η Γυναίκα της Ευρώπης. Είναι η 44χρονη Ροδίτισσα Αλίκη Μοσχή-Γκοζέτ.

Είναι πολιτειολόγος, με θαυμάσιες σπουδές στην Ελλάδα, στη Γαλλία, στην Ιταλία και στις ΗΠΑ. Με πλούσια πολιτιστική δράση και πρόεδρος του Ιδρύματος «Γυναίκες - Τέχνη - Μεσόγειος», που έχει η ίδια ιδρύσει. Αυθόρμητη, δυναμική και πειστική, κέρδισε τον τίτλο της Γυναίκας της Ευρώπης με τις «εξετάσεις» της χθες το απόγευμα στην εξεταστική επιτροπή που συνεδρίασε στο Ευρ. Κοινοβούλιο. Δεύτερη, με διαφορά μίας ψήφου, η υποψήφια της Πολωνίας Ρόζα Βοζνίσκοφσκα-Τουν.

«Θα εξακολουθήσω να τιμώ
την πατρίδα μου και από τη
θέση αυτή»

Στην επιτροπή προήδρευε η πρώην πρόεδρος του Ευρ. Κοινοβουλίου, Νικόλ Φιντέν. Μετείχαν 38 μέλη: ευρωβουλευτές, ανταποκριτές διαπιστευμένοι στην Κομισιόν και στο Ευρ. Κοινοβούλιο, διπλωμάτες και κοινοτικές προσωπικότητες. Αντιπροσώπευαν τις 15 χώρες-μέλη της Ε. Ένωσης που μετείχαν στον διαγωνισμό. Η Ελληνίδα υποψήφια υποστήριξε τη συμμετοχή των γυναικών σε προγράμματα για την Ειρήνη και τη Μεσόγειο με απλά και πειστικά επιχειρήματα που εντυπωσίασαν τα μέλη της επιτροπής.

Τον διαγωνισμό της Γυναίκας της Ευρώπης έχει αναλάβει η γνωστή οργάνωση «Διεθνής Ένωση για την Προώθηση των Γυναικών της Ευρώπης», με πρόεδρο την ευρωβουλευτή της Ν.Δ. Ρόδη Κράτσα-Τσαγγαροπούλου. Τον τίτλο της Γυναίκας της Ευρώπης για το 2004 θα απονείμει σήμερα το απόγευμα στην Ελληνίδα νικήτρια ο πρόεδρος του Ευρ. Κοινοβουλίου, Γιοζέφ Μπορέλ.

Η νέα Ελληνίδα Γυναίκα της Ευρώπης μετά τα αποτελέσματα της επιτροπής έσπευσε να δηλώσει συγκινημένη:

«Χαίρομαι που τιμώ την πατρίδα μου. Θα προσπαθήσω να εξακολουθώ να την τιμώ και από τη θέση της Γυναίκας της Ευρώπης».

Εβίτα: «Επικίνδυνη, αλλά αξιόλογη γυναίκα»

ΜΠΟΥΕΝΟΣ ΑΪΡΕΣ

Η άποψη των διπλωματών για την Εβίτα Περόν, τη λαοφιλή ηρωίδα της μεταπολεμικής πολιτικής ζωής της Αργεντινής, ήταν διαφορετική από την εικόνα που πέρασε αργότερα για το πρόσωπό της, αφού, όπως αποκαλύπτουν απόρρητα έγγραφα του Φόρεϊν Οφίς, θεωρούνταν «επικίνδυνη αλλά αξιόλογη» γυναίκα, η επιρροή της οποίας στις μάζες οφειλόταν περισσότερο στην υποκριτική της και όχι στις πολιτικές της απόψεις.

Οι απόρρητες επιστολές από το Βρετανό πρεσβευτή στο Μπουένος Αϊρες, που δημοσιοποιήθηκαν τώρα, με την πάροδο της 50ετίας, ανήκουν στην περίοδο που ο σύζυγος της Εβίτα, Χουάν Περόν, ήταν πρόεδρος της Αργεντινής και είναι όλες αυστηρά επικριτικές για το καθεστώς. Την αρνητική αυτή άποψη συμμερίζονταν τόσο ο Βρετανός υπουργός Εξωτερικών, Ερνεστ Μπέβιν, όσο και η πλειονότητα των εργαζομένων στο υπουργείο Εξωτερικών εκείνη την εποχή.

Η εικόνα που σκιαγραφείται έρχεται σε αντίθεση με εκείνη της λαμπερής μοιραίας γυναίκας που έχουμε στο μυαλό μας και πέρασε πολύ καλύτερα στο μυαλό των πολλών με το μιούζικαλ του Άντριου Λόιντ Βέμπερ.

Τον Ιανουάριο του 1950, επιστολή από τον πρεσβευτή σερ Τζορ Μπάλφουρ, που αναφέρει ότι οργιάζουν οι φήμες πως η εγχείρηση σκωληκοειδίτιδος μπορεί να ήταν κάτι σοβαρότερο, γίνεται δεκτή στο Λονδίνο με το συνήθη σχολιασμό: Όποια κι αν είναι η αλήθεια γι' αυτές τις φήμες, μόνο κάτι καλό μπορεί να προκύψει από την παρατεταμένη «μαγική επίκληση» μιας ευπαθούς υγείας.

Δεύτερος φάκελος αναφέρει ότι τον Οκτώβριο του 1950 η Εβίτα Περόν υπαγόρευσε σε Αργεντινούς διπλωμάτες να προσεγγίσουν στην Ευρώπη τις κυβερνήσεις του Βελγίου, της Ολλανδίας και της Σουηδίας για να τους ζητήσουν να της απονεύμουν τις υψηλότερες διακρίσεις τους. Αναφέρεται μάλιστα ότι απέρριψε την προσφορά

τιμητικής διάκρισης από το Βέλγιο, επειδή δεν ήταν αρκετά υψηλής κατηγορίας, και αξιωματούχοι στο Λονδίνο εξέφραζαν φόβους ότι μπορεί να ερχόταν σύντομα και η σειρά της Βρετανίας.

Ο Βρετανός πρεσβευτής ενημερώνει επίσης το Λονδίνο ότι η Εβίτα Περόν έχει όλα τα στοιχεία ενός ατόμου που το απασχολεί πρώτα απ' όλα ο εαυτός του. Η ίδια ήθελε να παρουσιάζει την εικόνα της γυναίκας που ακούραστα βρισκόταν υπό τον σύζυγό της, στην πραγματικότητα όμως ήταν συχνά η ίδια στο κέντρο της λήψης αποφάσεων και καθόριζε μάλιστα αν ένα εργατικό θέμα θα γινόταν το κύριο μέλημα της κυβέρνησης. Της αποδίδονται ακόμη «κατηγορίες» για δημαγωγική προπαγάνδα προς άγραν ψήφων, διαφθορά κι ενίσχυση ατόμων σε υψηλές θέσεις με αμφίβολα μέσα.

Γενικά η Εβίτα Περόν περιγράφεται ως «η ενσάρκωση της λατινοαμερικάνικης εφηβείας».

ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΚΛΟΓΕΣ

Η κατάργηση του φύλου ως προϋπόθεση της δημοκρατίας

ΜΑΡΩ ΠΑΝΤΕΛΙΔΟΥ-ΜΑΛΟΥΤΑ

Το φύλο της δημοκρατίας. Ιδιότητα του πολίτη και έμφυλα υποκείμενα

«ΣΑΒΒΑΛΑΣ», ΣΕΛ.: 272

ΓΡΑΦΕΙ Ο ΙΟΣ

Πενήντα ακριβώς χρόνια μετά την κατοχύρωση της γυναικείας ψήφου στην Ελλάδα, μία εξαιρετικά ενδιαφέρουσα μελέτη έρχεται να θέσει -και να συζητήσει με μεγάλη επάρκεια- ένα πρόβλημα το οποίο είτε αποσιωπάται είτε, το συνηθέστερο, αντιμετωπίζεται με τρόπους που εντέλει συμβάλλουν στη διαιώνισή του. Γιατί, περιττό να σημειωθεί, παρά την αισιόδοξη βεβαιότητα των φεμινιστριών του Μεσοπολέμου ότι η ψήφος θα αποτελούσε αφετηρία για το πραγματικό «ξεσκλάβωμα» των γυναικών, η πολιτική ισότητα δεν οδήγησε, στα χρόνια που πέρασαν, ούτε στοιχειωδώς σε ισοκατανομή της πολιτικής εξουσίας μεταξύ των φύλων.

Τα σχετικά εμπειρικά δεδομένα είναι γνωστά: η εικόνα της πολιτικής εξουσίας παραμένει σε μεγάλο βαθμό ανδρική, ο χώρος της πολιτικής ανδροκρατείται και οι γυναίκες συνεχίζουν να συμμετέχουν στο πολιτικό παιχνίδι ως πολίτες μιας «άλλης», υποδεέστερης, κατηγορίας. Είναι πλέον αδιαμφισβήτητο ότι η προβληματική σχέση (γυναικείου) φύλου-δημοκρατίας, όχι μόνο δεν επιλύεται, αλλά, αντιθέτως, αποκαλύπτεται σε όλο της το βάθος μετά την κατοχύρωση των πολιτικών δικαιωμάτων των γυναικών. Ενισχύεται έτσι η υπόθεση, σύμφωνα με την οποία η ιδιότητα του πολίτη έχει εγγενώς ανδροκρατικό χαρακτήρα, γι' αυτό και η «άθροιση» των γυναικών στα άτομα με πλήρη πολιτικά δικαιώματα δεν στάθηκε ικανή να ανατρέψει τη θλιβερή πραγματικότητα, το γεγονός δηλαδή ότι η δημοκρατία συνιστά ένα ακόμη ανδρικό προνόμιο. Το φύλο της δημοκρατίας (και) στην Ελλάδα συνεχίζει να είναι ανδρικό.

Εξετάζοντας τις αιτίες που οδήγησαν στην προβληματική αυτή σχέση των γυναικών με τη δημοκρατία, η συγγραφέας παρουσιάζει συστηματικά, υποδεικνύοντας το εύρος και την ποιότητά της, τη (κατά κύριο λόγο φεμινιστική) σχετική θεωρητική συζήτηση. Μια συζήτηση, η οποία αγνοείται συστηματικά στην Ελλάδα, όπου οι φεμινιστικές αναλυτικές προσεγγίσεις και πρακτικές ακυρώνονται δίχως ιδιαίτερες αναστολές μέσα από τις στερεότυπες εικόνες του φεμινισμού (των φεμινισμών) και των φεμινιστριών που έχουν από καιρό προταθεί από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης. Η αναφορά, ωστόσο, στη διεθνή φεμινιστική βιβλιογραφία δεν επιχειρείται «ουδέτερα». Προτείνοντας μια δική της ανάγνωση του πλούσιου όσο και ποικίλου αυτού υλικού, η συγγραφέας καταλήγει σε ενδιαφέροντα και θαρραλέα θεωρητικά συμπεράσματα και, πράγμα διόλου αυτονόητο, τολμά να θίξει τις άμεσες πολιτικές τους συνέπειες.

Αποδεχόμενη τον ορισμό της Αμερικανίδας ιστορικού Τζ. Σκοτ, σύμφωνα με τον οποίο το φύλο, πέρα από συστατικό στοιχείο των κοινωνικών σχέσεων και ένας από τους παράγοντες κοινωνικής ανισότητας, συνιστά «πρωταρχικό τρόπο νοηματοδότησης των σχέσεων εξουσίας», η Μ. Παντελίδου-Μαλούτα θέτει ως εξής το ερώτημα στο οποίο καλούμαστε σήμερα να δώσουμε μια πειστική απάντηση: Αν οι γυναίκες, ως γυναίκες, είναι αμφισβητήσιμο ότι θα γίνουν ισότιμοι πολίτες με τους άνδρες, αφού όλα εκείνα στα οποία παραπέμπει η διπολικότητα των φύλων αποκλείουν τις γυναίκες από την ουσιαστική κατοχή της ιδιότητας του πολίτη, και εάν δεν αρκεί πλέον η διεκδίκηση ίσων δικαιωμάτων και ειδικών ρυθμίσεων, ποιες είναι και πώς θα συντελεστούν οι απαραίτητες αλλαγές στο σύστημα σχέσεων των φύλων, ώστε τα έμφυλα υποκείμενα να μπορούν πράγματι να συνυπάρξουν ως ισότιμοι πολίτες; Πώς θα αναιρεθεί, με άλλα λόγια, ο καθιερωμένος τρόπος νοηματοδότησης των σχέσεων εξουσίας ως προς το φύλο, το οποίο προσλαμβάνεται ως διπολικό; Και, στο επίπεδο της πολιτικής θεωρίας, πώς θα διαμορφωθεί μια αντίληψη για το έμφυλο υποκείμενο, που θα επιτρέπει ώστε η οικουμενικότητα να μην αντιπαρατίθεται πλέον στην ιδιαιτερότητα, αλλά να αφομοιώνει, ως αναμενόμενες, την πολλαπλότητα και την πολυμορφία;

Επιχειρώντας να απαντήσει στα ουσιαστικά αυτά ερωτήματα, η συγγραφέας συναντά την επιχειρηματολογία εκείνων των φεμινιστριών, οι οποίες υποστηρίζουν την ανάγκη θεωρητικής απόρριψης της ιεραρχικής διχοτομίας γυναίκες-άνδρες, καθώς η διχοτομία αυτή, εκτός από καταπιεστική για όλους και για όλες, προβάλλει πλέον και ως θεωρητικά αβάσιμη. Σύμφωνα με τη μετανεωτερική αυτή προσέγγιση, αφού

ξεκίνησε με τη διεκδίκηση ίσων δικαιωμάτων για γυναίκες και άνδρες και αφού επιχείρησε να νομιμοποιήσει τη διαφορά γυναικών-ανδρών ως θεμιτή και όχι ως αξιολογική, η φεμινιστική κριτική σκέψη προχώρησε στην επισήμανση των διαφορών μεταξύ των ίδιων των γυναικών. Διατυπώνοντας, όμως, την ανάγκη να γίνουν αποδεκτές οι εσωτερικές διαφοροποιήσεις και αντιφάσεις του κάθε ξεχωριστού υποκειμένου, οι φεμινίστριες θεωρητικοί οδηγήθηκαν στην απόρριψη των προκατασκευασμένων ταυτοτήτων που εγκλωβίζουν τα υποκείμενα και κατέληξαν στην αμφισβήτηση της ίδιας της διχοτομίας άνδρες-γυναίκες.

Εξετάζοντας την τολμηρή αυτή θέση κατά τρόπο συνεκτικό και εμπειριστατωμένο, η συγγραφέας καταλήγει στο συμπέρασμα ότι αξίες όπως η ισότητα, η ελευθερία και η αυτοπραγμάτωση, αξίες σύμφυτες με την έννοια της δημοκρατίας, για να μπορέσουν να υλοποιηθούν ως προς το σύστημα σχέσεων των φύλων, προϋποθέτουν την κατάργηση του φύλου. Κατάργηση του φύλου, προφανώς, δεν σημαίνει παρά κατάργηση των κοινωνικών συμφραζομένων που το συγκροτούν, ώστε το φύλο να μην είναι τίποτα περισσότερο από τον τρόπο (έναν από τους πολλούς) με τον οποίο τα υποκείμενα βιώνουν το σώμα τους. «Για να είναι ουσιαστική η ιδιότητα του πολίτη», σημειώνει η Μάρω Παντελίδου, Μαλούτα, «πρέπει να ενισχυθεί ο οικουμενικός χαρακτήρας της και όχι να θεσμοθετηθεί περαιτέρω η υπάρχουσα έμφυλη διάστασή της, που βασίζεται στην ουσιοκρατική δόμηση των ταυτοτήτων φύλου, οι οποίες έτσι είναι εξ ορισμού αντιφατικές προς τη δημοκρατία. (...) Όταν αντιληφθούμε ότι η εύθραυστη ενότητα της υποκειμενικότητάς μας δεν δομείται γύρω από μια υποτιθέμενη "ουσία", η οποία ανάγεται στο φύλο μας, τότε θα εγκαταλείψουμε την κεντρική, στο κυρίαρχο σήμερα ρεύμα της φεμινιστικής θεωρίας και δράσης, επιδίωξη της προώθησης μιας ιδιότητας του πολίτη που θα διαφοροποιείται ως προς το φύλο. (...) Και μόνον έτσι, η πάντα "υπό διαμόρφωση" δημοκρατία θα κάνει βήματα προόδου, υποκαθιστώντας την ψεύτικη (ανδροκεντρική) οικουμενικότητα του φιλελευθερισμού, όχι από περαιτέρω κακοποιήσεις των ριζοσπαστικών αρχών της, αλλά από στοχεύσεις που τις υλοποιούν, ανάγοντας σε μη αποδεκτές εκείνες μόνο τις "διαφορές" που παραβιάζουν τις αρχές της δημοκρατίας, της ισότητας και του σεβασμού της ανθρώπινης υπόστασης» (σ. 191-192).

Είναι εύλογο ότι η άποψη αυτή έρχεται να αντιπαρατεθεί σε φεμινιστικές προσεγγίσεις, οι οποίες, παρά τις επιμέρους διαφοροποιήσεις τους, προτείνουν

εντέλει την αναγωγή ιδιοτήτων που θεωρούνται «γυναικείες» σε στοιχεία της ιδιότητας του πολίτη και γλιστρούν -άθελά τους ή μη- σε ουσιοκρατικές αντιλήψεις για το φύλο, ακυρώνοντας το μείζον φεμινιστικό αίτημα για αποδέσμευση των υποκειμένων από τις προκαθορισμένες ταυτότητες φύλου.

Οι θεωρητικές αυτές αναζητήσεις έχουν βέβαια και τις πολιτικές τους συνέπειες, πράγμα που η παρούσα μελέτη δεν αποφεύγει καθόλου να αντιμετωπίσει. Αξίζει να δούμε πώς: Είναι γνωστό ότι οι Ελληνίδες πολιτικοί ολόκληρου σχεδόν του φάσματος έχουν συνασπιστεί τα τελευταία χρόνια, προκειμένου να διεκδικήσουν από κοινού τη θεσμοθέτηση συγκεκριμένων μέτρων για την αύξηση της γυναικείας παρουσίας στην πολιτική ζωή του τόπου (Επιτροπή Διακομματικής Συνεργασίας Γυναικών, Πολιτικός Σύνδεσμος Γυναικών, Κοινοβουλευτική Επιτροπή Ισότητας και Ατομικών Δικαιωμάτων κ.ο.κ.). Σε απόλυτη αρμονία με αντίστοιχες πρωτοβουλίες που αναπτύχθηκαν στην Ευρωπαϊκή Ένωση την τελευταία δεκαετία, οι γυναικείες αυτές πολιτικές συμμαχίες στοχεύουν να «βελτιώσουν» την τραγική αριθμητική μειονεξία των γυναικών στις δομές όπου λαμβάνονται οι πολιτικές αποφάσεις (για το ελληνικό παράδειγμα βλ. τα στοιχεία που συγκεντρώνονται στο ιδιαίτερα χρήσιμο «Παράρτημα» του βιβλίου).

Αναμενόμενη είναι η διαφωνία της συγγραφέως με τη λογική που διέπει τις πρωτοβουλίες αυτού του τύπου, λογική που ούτως ή άλλως διαπερνά και τις αντιλήψεις για τη θέσπιση των ποσοτώσεων ή της ισάριθμης αντιπροσώπευσης, που δοκιμάζεται ήδη στη Γαλλία (parite). Κατά την άποψή της, μια διακομματική συνεργασία γυναικών που νομιμοποιεί την κυρίαρχη ουσιοκρατική πρόσληψη του γυναικείου φύλου και αποπολιτικοποιεί το αίτημα της συμμετοχής του στα κοινά είναι μια κίνηση που μοιάζει να αντιστρατεύεται την ίδια της τη στόχευση. Και αυτό, γιατί συνασπιζόμενες οι γυναίκες πολιτικοί με μοναδικό σημείο αναφοράς το φύλο τους, ανεξάρτητα από την ιδεολογική και κομματική τους ταυτότητα, ωθούνται εντέλει να διεκδικήσουν το σεβασμό της υποτιμημένης «διαφοράς» τους και όχι την αναοριοθέτηση της ίδιας της έννοιας της διαφοράς. Ούτως ή άλλως, η συγγραφέας εκφράζει ρητά την αντίρρησή της για την πολιτική χρήση της «γυναικείας διαφορετικότητας», την οποία, όπως σωστά παρατηρεί, επικαλούνται όλες ανεξαρτήτως «οι γυναίκες πολιτικοί με φεμινιστικές ανησυχίες».

Μολαταύτα, στις συμπερασματικές παρατηρήσεις της η Μάρω Παντελίδου-Μαλούτα επιχειρεί να φανταστεί τρόπους οι οποίοι θα επέτρεπαν να ενταχθούν ακόμη και

αυτές οι αμφιλεγόμενες γυναικείες πολιτικές πρακτικές σε μια στρατηγική κατάργησης του κοινωνικού φύλου.

Υποστηρίζοντας ότι θα ήταν πολιτικά λανθασμένη η επιλογή των ενδιαφερόμενων γυναικών να παραμείνουν έξω από το παιχνίδι της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας, πιστεύοντας ακόμη ότι είναι πια αδιέξοδη η παλαιού τύπου δραστηριοποίηση των φεμινιστριών στις παρυφές του πολιτικού, η συγγραφέας προτείνει την αξιοποίηση των νέων συνθηκών προς όφελος του φεμινιστικού οράματος. Κατά την άποψή της, ενώ η επιδιωκόμενη απελευθέρωση από τα δεσμά του φύλου προϋποθέτει πολύ περισσότερα από το σχεδιασμό «πολιτικών για τις γυναίκες» (ποσοτώσεις, ισάριθμη αντιπροσώπευση κ.ο.κ.), οι οποίες στην πραγματικότητα έρχονται να επικυρώσουν την ιεραρχική διχοτομία των φύλων, πολύ δύσκολα θα μπορούσε σήμερα να φανεί πειστική η απόρριψη των «φιλογυνικών» αυτών μέτρων από τη σκοπιά του ριζοσπαστικού φεμινισμού. Προσπαθώντας να αντιμετωπίσει το αδιέξοδο, η Μάρω Παντελίδου-Μαλούτα θεωρεί εφικτή τη δημιουργία ενός πλαισίου, το οποίο, ενώ θα επιτρέπει την αποδοχή «πολιτικών για τις γυναίκες» που ενισχύουν τη διχοτομία των φύλων, την ίδια στιγμή θα φροντίζει να διευκρινίζει ότι πρόκειται για μέτρα μεταβατικά, επιμένοντας ότι απαιτείται στρατηγικά η σταδιακή μετάλλαξή τους σε μέτρα υπέρ της κατάργησης της διχοτομίας των φύλων. «Κι αυτό μπορεί να μεθοδευτεί μέσω του τρόπου με τον οποίο προωθούνται τα σχετικά μέτρα, μέσω της υπογράμμισης του μεταβατικού τους χαρακτήρα, μέσω άλλων μέτρων με αντισεξιστική στόχευση που θεσπίζονται παράλληλα και μέσω ενός φεμινιστικού λόγου, ο οποίος θα τα συνοδεύει εντάσσοντάς τα σε μια γενικότερη στρατηγική, η οποία δεν θα προάγει, αλλά, αντίθετα, θα καταγγέλλει τη λογική της γυναικείας διαφορετικότητας», υπογραμμίζει χαρακτηριστικά η συγγραφέας (σ. 207).

Μας είναι δύσκολο να θεωρήσουμε δυνατή, και μάλιστα στις ελληνικές συνθήκες, όπου η ουσιοκρατική θεώρηση του γυναικείου φύλου παραμένει πανίσχυρη, τη δυνατότητα επεξεργασίας μιας τακτικής που να μην αντιστρατεύεται το στρατηγικό στόχο της κατάργησης του φύλου. Διόλου τυχαία, ο λόγος που αναλαμβάνει να τεκμηριώσει την εγγώρια διεκδίκηση των ποσοτώσεων εμφανίζεται, χρόνια τώρα, δίχως ρωγμές, σχεδόν περήφανος για τις ουσιοκρατικές του προϋποθέσεις. Εκτός αυτού, η επιχειρηματολογία που συνοδεύει διεθνώς την προσχώρηση στο «στρατόπεδο» των υποστηρικτριών των ποσοτώσεων φεμινιστριών, που μια ζωή είχαν αντιπαλέψει το θεωρητικό υπόβαθρο του συγκεκριμένου αιτήματος,

υποδεικνύει ότι είναι εξαιρετικά δυσχερές να εξυπηρετηθεί ο στρατηγικός στόχος (δηλαδή η άρση της διχοτομικής πρόσληψης των φύλων) μέσα από την υπεράσπιση της συγκεκριμένης τακτικής διεκδίκησης. Χαρακτηριστικό παράδειγμα η προαναφερθείσα Τζ. Σκοτ, η οποία, από τη στιγμή που αποφάσισε να στηρίξει το αίτημα της ισάριθμης αντιπροσώπευσης στη Γαλλία, μοιάζει να ανέχεται όλο και περισσότερο τις ουσιοκρατικές αντιλήψεις, τις οποίες είχε συστηματικά υπονομεύσει με το πρωτοποριακό ιστορικό της έργο.

Όπως και να έχει, χάρη στη μελέτη της Μάρως Παντελίδου-Μαλούτα η ελληνική βιβλιογραφία διαθέτει πλέον μία γερή βάση πάνω στην οποία μπορεί να στηριχθεί η συζήτηση για τους τρόπους με τους οποίους η δημοκρατία θα πάψει κάποτε να ταυτίζεται με το ανδρικό φύλο. Μία συζήτηση θεωρητική και πολιτική, που προβλέπεται μακρά και ενδιαφέρουσα.

ΑΝΘΟΛΟΓΙΟ Παρεμβάσεις από πρωτεργάτριες του γυναικείου κινήματος

Το «πρόωρο» αίτημα

Περισσότερα από πενήντα χρόνια διήρκεσε στην Ελλάδα ο αγώνας για την κατάκτηση των πολιτικών δικαιωμάτων των γυναικών. Στο μακρύ αυτό διάστημα, για τις πρωτεργάτριες του γυναικείου κινήματος ελάχιστες υπήρξαν οι στιγμές της ευφορίας, ενώ σχεδόν καθημερινές οι απογοητεύσεις από τις παλινωδίες των πολιτικών τους συμμάχων, αλλά και από την αδιάφορη ή και εχθρική στάση πολλών ομοφύλων τους. Στο μικρό ανθολόγιο που ακολουθεί, δυσεύρετα σήμερα κείμενα, με την υπογραφή κάποιας από τις γυναικείες προσωπικότητες που σφράγισαν με τη δράση τους τις σχετικές εξελίξεις, μας θυμίζουν μερικούς από τους βασικούς σταθμούς της πολύχρονης όσο και επώδυνης αυτής πορείας.

Αλλ' αι Ελληνίδες ουδέποτε έδειξαν διαθέσεις πολιτικής χειραφετήσεως, ούτε αυταί αι τολμηρότεραι ούτε αυταί αι προοδευτικώτεραι εξ αυτών, αι αναλαβούσαι διά του καλάμου τον αγώνα της υπερασπίσεως των ομοφύλων των.

Δεκαετής περίπου δημοσιογραφική δράσις, δεκαετής γυναικεία αρθρογραφία και συμμετοχή εις πάσαν ευγενή και επίσημον εκδήλωσιν της εν Ευρώπη και Αμερική

γυναικείας κινήσεως, δεκαετής εν πλήρει δημοσιότητα μελέτη πάντων των ζητημάτων, των αναγομένων εις την ηθικήν και πνευματικήν της γυναικός εξύψωσιν, πείθουσι πάντας ότι η πολιτική της Ελληνίδος χειραφέτησις δεν έλαβε θέσιν ούτε εις το πρόγραμμά μας ούτε εις την κεφαλήν μας.

Αντιπροσωπεύσασι το φύλον μας εις πάντα τα εν Ευρώπη και Αμερική επίσημα συνέδρια διεκηρύξαμεν με όλην την δύναμίν μας και προς τον ξένον ακόμη κόσμον, ότι δι' ημάς το ζήτημα της πολιτικής χειραφετήσεως είναι εντελώς πρόωρον, είναι ζήτημα απωτάτου μέλλοντος, διά το οποίον ούτε καν να σκεπτόμεθα μας επιτρέπεται, επί του παρόντος τουλάχιστον.

Αλλ' εάν θεωρώμεν την Ελληνίδα και την κοινωνίαν μας εν γένει απροπαρασκευάστον διά τον τολμηρόν νεωτερισμόν της πολιτικής χειραφετήσεως, εάν δεν την θέλωμεν να λαμβάνη επισήμως ενεργόν μέρος εις την γενικήν πολιτικήν, την νομίζομεν όμως, ως εκ των οικογενειακών μάλιστα καθηκόντων της, υπόχρεων να φροντίζη και εργάζεται διά την κατάλληλον εκλογήν των δημοτικών μας αρχόντων.

Καλλιρρόη Παρρέν

(«Αι γυναίκες και αι δημοτικά εκλογαί», Γ', «Εφημερίς των Κυριών» Θ/412, 1 Οκτωβρίου 1895, σ. 1)

Σε ρόλο κατοικίδιου

Κλείσου πάλι σπίτι σου και περίμενε να σου πετάξει, σαν θέλει βέβαια, ο αδερφός σου ένα κομμάτι ψωμί, ή να σε ρίξη στου πρώτου τυχόντα τη ράχη για να σε ξεφορτωθή. Και σαν δεν έχεις αδερφό, σπρωγμένη από την ανάγκη του ψωμιού, άφησε να σε ζήσει κάποιος, που αύριο για τις λίγες ψωροχιλιάδες που θα ξοδέψη θα μπορή και τη ζωή να σου πάρη χωρίς κανένα να φοβηθή, αφού η κοινωνία θα χειροκροτή τον εκδικητή της κατάπτυστης ηθικής της. Σου παίρνουν την τίμια δουλειά από τα χέρια σου άστοργα και ασυνείδητα, όπως σου παίρνουν και την ηθική σου υπόσταση. Ποιον να φοβηθούν; Η ίδια ιδεολογία κρατάει για σένα από τα πιο επίσημα της Πολιτείας όργανα, τους Βουλευτές, ως τον τελευταίο της χωροφύλακα. Θαρρώ πως οι μαινόμενοι Βουλευτές της νυχτερινής συνεδρίασης που σου αρνήθηκαν το δικαίωμα να ψηφίζης, θα ξεκινήσουν να παρασημοφορήσουν τους

χωροφύλακες, τους ήρωες των τελευταίων φόνων. Γιατί ποια η διαφορά τους; Οι πρώτοι σε βάζουν στη θέση των τρελλών και των ανήλικων, οι δεύτεροι στα πιο ευκολοαπόχτητα κατοικίδια τους ζώα.

Να τι σου χρειαζόταν η ψήφος. Τώρα θα είχες τη δύναμη να πιέσης κι εσύ την Κυβέρνηση, ώστε να μην πέσης πρώτη θύμα για τις δήθεν οικονομίες. Με ποια δύναμη θα σωθής τώρα; Μόλις αυτή τη στιγμή βλέπεις κι εσύ πόσο συντέλεσες στη σημερινή σου κατάσταση. Πού είναι οι οργανώσεις σου; Πού είναι η φροντίδα σου για την επαγγελματική σου διαπαιδαγώγηση; Πού είναι τα γυναικεία μάτια που φρόντισες να βάλεις πλάι στ' αντρίκια σε κάθε ανώτερη υπηρεσία, ώστε να μπορής να βρίσκης το δίκιο σου; Πού είναι η ψήφος που θα ήταν η ασπίδα σου για να φυλαχτής από την τραγική αυτή αληθινά οικονομική λύση, να θρέψη το Κουβέρνο τους άντρες με το ψωμί σου; Αλλοίμονο! Τώρα πια το ζήτημα της ψήφου έγινε για μας όχι αγώνας εξανθρωπισμού, αλλά αγώνας ψωμιού. Είναι σκληρός ο αγώνας, μα θα είναι κι απολυτρωτικός. [...] Ο άντρας αυτή τη στιγμή στάθηκε αντίκρυ μας και δεν μας συναγωνίζεται με την αξία του, αλλά με τη δήθεν υπεροχή του φύλου του.

Ας αγωνιστούμε, ο αγώνας θα είναι σκληρός, μα το δίκιο είναι με το μέρος μας και πρέπει να νικήσωμε.

Ρόζα Ιμβριώτη

(«Οι γυναίκες σε διωγμό», «Ο Αγώνας της Γυναίκας» Β/13, 1924, σ. 12)

ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΚΛΟΓΕΣ

Απρόβλεπτα εμπόδια

Καμιά από μας δεν θα μπορούσε να υποπτευτεί καν το μέγεθος των εμποδίων που κάθε μέρα παρουσιάζονται στην εφαρμογή του διατάγματος της δημοτικής ψήφου των γυναικών. Ακόμα και πολλοί από τους προοδευτικότερους άντρες πιστεύουν αληθινά πως ο σχετικά μικρός αριθμός των γυναικών που γράφηκαν ως τώρα στα μητρώα των δήμων οφείλεται αποκλειστικά στην αδιαφορία των γυναικών. Μπορούσαμε ίσως και μεις οι ίδιες να το πιστεύομε, αν δεν μας καταγγέλλονταν καθημερινώς από επαρχιακά μας τμήματα και νέες περιπτώσεις αντιδράσεων από

τους αρμοδίους που, καταπατώντας τον νόμο, παρεμβάλλουν αφάνταστα εμπόδια στην εγγραφή των γυναικών. Δεν έχουμε κανένα λόγο να φεισθούμε τους κυρίους αυτούς, που νομίζοντας ότι κατοχυρώνουν με τη συμπεριφορά τους αυτή τις παλιές παραδόσεις της ανδρικής κυριαρχίας και υπεροχής, δείχνουν μόνο τη στενοκέφαλη προσκόλλησή τους σε θεσμούς που καταρρέουν και την απειθαρχία τους προς τις διατάξεις του νόμου και προς τις ιδιαίτερες συστάσεις του υπουργείου των Εσωτερικών. [...] Η Κυβέρνηση έδειξε το ενδιαφέρον της για την επιτυχία του θεσμού, ευκολύνοντας με κάθε τρόπο την εγγραφή των γυναικών. Αλλά δυστυχώς τη στάση αυτή της Κυβερνήσεως δεν την ακολουθούν παντού τα όργανά της. Εμείς πιστεύουμε ακράδαντα πως η στάση τους αυτή θα είναι εις βάρος τους. Γιατί καμιά γυναίκα που σέβεται τον εαυτό της δεν θα επιτρέψει σε κανένα να της καταπατήσει τα δικαιώματά της που τα πήρε ύστερα από τόσους αγώνες. Το παράδειγμα της κ. Α. Παπούλια στην Άμφισσα, που ζήτησε την εγγραφή της με δικαστικό κλητήρα από τον δυστροπούντα δήμαρχο, θα μείνει ιστορικό.

Τα δικαιώματα αυτά τα χρειάζεται η Ελληνίδα και εννοεί να τα εξασκήσει. Η ανήθικη πολεμική που μας γίνεται μας πείθει ακόμα περισσότερο πόσο μας χρειάζονται.

Αύρα Θεοδοροπούλου

(«Εμπόδια», «Ο Αγώνας της Γυναίκας» ΣΤ/117, 1930, σ. 1-2)

Λυτρωμός των ανδρών, σκλαβιά των γυναικών

Η δικτατορία (ενν. του Παγκάλου) καταλύθηκε και ο λαός ξανάσανε. Ξανάσανε όχι τόσο γιατί έπεσε μια κυβέρνηση και ήρθε άλλη, όσο γιατί του δόθηκε η υπόσχεση πως γρήγορα θα γίνουν εκλογές ελεύθερες, ανεπηρέαστες. Ένωσε πως από τη μια στιγμή στην άλλη, από δούλος που του φιμώνουν το στόμα για να μη μιλήσει όσο κι αν βασανίζεται, έγινε αφέντης του εαυτού του. Οι εκλογές που του 'ταζαν κοροϊδευτικά τώρα και δεκατέσσερες μήνες, γίνηκαν τώρα πραγματικότητα και στις 24 του Οχτώβρη θα πει τη γνώμη του ο ελληνικός λαός από ποιους και πώς θέλει να κυβερνηθεί. Μα είναι βέβαιο πως καλείται όλος ο ελληνικός λαός; Ας το πούμε καθαρά, μόνο ο μισός και ίσως κάτι λιγότερο από το μισό. Γιατί οι γυναίκες -όλες οι γυναίκες-, νοικοκυρές που κρατούν ένα σπιτικό αγωνιζόμενες να σμίξουν τις δύο άκρες με τη σημερινή ακρίβεια της ζωής, εργάτριες που πλουτίζουν τους εργοδότες

με το μεροδούλι τους, γυναίκες επαγγελματίες, γυναίκες υπάλληλοι, γυναίκες που διευθύνουν χτήματα και περιουσίες, που δουλεύουν στα χωράφια τον καιρό που λείπουν οι άντρες τους στη μακρυνή ξενητιά, γυναίκες καλλιτέχνιδες και επιστήμονες -για όλες αυτές τις γυναίκες η δικτατορία δεν καταλύθηκε. Γι' αυτές εξακολουθεί ακόμα η «κατάσταση» που αφαιρούσε από το άτομο το δικαίωμα να αυτοκυβερνιέται. Αυτές δεν ένιωσαν την περηφάνεια της λευτεριάς. [...]

Αντικρύζομε με χαρά και ανακούφιση το λυτρωμό των αντρών από τη σκλαβιά της δικτατορίας. Περιμένομε όμως απ' αυτούς τους ίδιους, από τους πολιτικούς μας, που ένιωσαν περισσότερο από κάθε άλλον την πίεση αυτής της σκλαβιάς, να δείξουν πως είναι ειλικρινείς όταν μιλούν για ελευθερία και αναλογική αντιπροσωπεία και ν' αναγνωρίσουν τα πολιτικά δικαιώματα της γυναίκας. Περιμένομε να δείξουν οι δημοκράτες όλων των αποχρώσεων πως ξέρουν τι θα πει δημοκρατία κι απάνω σε ποιες βασικές αρχές στηρίζεται.

Τότε, μονάχα τότε, θα καταλυθεί και για τη γυναίκα το καθεστώς της δικτατορίας.

Ο Αγώνας της Γυναίκας

(Ανυπόγραφο κύριο άρθρο με τίτλο «Εκλογές», «Ο Αγώνας της Γυναίκας» Γ'/35-36, 1926, σ. 1)

Ο πρώτος προεκλογικός λόγος

Γυναίκες Σερραίες, ψηφίσατέ μας. Κατερχόμεθα εις τον αγώνα αι πρώται γυναίκες της Ελλάδος με βήμα σταθερόν και με την πεποίθησιν ότι προσφέρομεν νέον αίμα εις τας φλέβας της πολιτικής μας ζωής. Διά της συμμετοχής μας εις τον Δήμον περισσότερον θα εξυπηρετήσωμεν την γυναίκα. Η πτωχή γυναίκα ευκολώτερον ανοίγει την ψυχήν της εις μίαν άλλην γυναίκα, διότι αισθάνεται ότι θα την εννοήσει καλύτερα. Θα ζητήσωμεν περισσοτέραν προσοχήν του Δήμου διά το παιδί, άσυλον διά τα απροστάτευτα κορίτσια, βοήθειαν εις άπόρους γυναίκας κατά τον τοκετόν και γραφείον εξευρέσεως εργασίας. Κατερχόμεθα εις τον αγώνα αχρωμάτισται κομματικώς, με τον αγνόν σκοπόν να εξυπηρετήσωμεν τον Δήμον μας έξω πάσης κομματικής διαπάλης, και σας διαβεβαιούμεν ότι θα εργασθώμεν με όλας μας τας δυνάμεις, διά να δικαιώσωμεν τας ελπίδας των εκλογέων μας. Βασισθήτε εις τας

γυναίκας. Εάν επισήμως σήμερα παίρνουν μέρος εις την πολιτικήν ζώην της πατρίδος των, δεν θα πη ότι αρχίζουν από σήμερα. Η γυναίκα της Ελλάδος πολιτεύεται από την στιγμήν που ήρχισε να επιδιώκει την επιψήφισιν νόμων δικαιωτέρων δι' εαυτήν και προστατευτικών διά το παιδί. Η πολιτική των είναι ήσυχος και αθόρυβος, αλλά επίμονος και συστηματική, μελετημένη εις όλα αυτής τα σημεία. Κανείς από όλους που φωνάζουν και κόπτονται διά την επίσημον πολιτικήν δεν φαντάζεται τι εργασία γίνεται κατά τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα από την σκεπτομένην και εργαζομένην γυναίκα.

Γυναίκες και άνδρες Σερραίοι, προσέξατε. Η ημέρα της 11ης Φεβρουαρίου σημειώνει σταθμόν εις την ιστορίαν της πολιτικής ζωής της Ελλάδος. Πρώτη από όλων των πόλεις αυτής, αι Σέρραι υποδεκνύουν ως δημοτικούς των συμβούλους και γυναίκας. Δόξα και τιμή στις Σέρρας.

Φρόσω Ραδοπούλου

(«Ο Αγώνας της Γυναίκας» Θ/177, 1934, σ. 6-7)

Ένα δειλό βήμα

Δέκα ολόκληρα χρόνια εντατικής προσπάθειας, επίμονης προσήλωσης στο σκοπό που 'θεσε μπροστά του ο Σύνδεσμός μας, είχαν σήμερα μόλις το πρώτο πραγματικό αποτέλεσμα, με την καθιέρωση της συμμετοχής της Ελληνίδας στη ρύθμιση της ζωής του Δήμου και της Κοινότητας. [...] Το αποτέλεσμα τόσης προσπάθειας είναι μικρό, αλλά συνάμα είναι μεγάλο. Μικρό γιατί η συμμετοχή μας αυτή αποτελεί σήμερα δώρον άδωρον, όταν μόλις ύστερ' από μια τριετία θα μπορούμε να ψηφίζομε. Μικρό ακόμα γιατί μας παρέχεται ως εκ περισσού, σαν τα ψίχουλα που πετάν στον ενοχλητικό ζητιάνο από το πλούσια στρωμένο τραπέζι ισχυρού φιλαργύρου και που 'ναι τόσο λίγα, ώστε να λείψει μονάχα η ενόχληση, χωρίς καν αυτός να τραφεί. [...] Όμως η σημερινή παροχή της ψήφου έχει παράλληλα ανυπολόγιστη αξία. Γιατί καθιερώνοντας εμπράκτως τη συμμετοχή μας στη Διοίκηση δημιουργεί ένα αναπότρεπτο γεγονός και εξασφαλίζει ένα δικαίωμα, αναφαίρετο πια. Και ο πιο σκληροτράχηλος Κυβερνήτης και ο πιο συντηρητικός ζηλωτής των παλιών, έχει πια ν' αντικρύσει μια νέα πραγματική κατάσταση και δεν του μένει τίποτ' άλλο παρά να τη ρυθμίσει. Να την αγνοήσει ή να την εξαλείψει είναι πια αδύνατο. [...]

Με το 1929 κλείνει πια αναπότρεπτα η παλιά εποχή. Με το 1930 ανοίγει διάπλατα μια νέα. Και στο χέρι μας είναι πια να δημιουργήσουμε με τα ίδια μας τα χέρια τη νέα μας θέση μέσα σ' αυτήν. Η στιγμή είναι ιστορική. Ντροπή μας αν δεν αγκαλιάσουμε με τόλμη και αυτοπεποίθηση τις απαιτήσεις της νέας εποχής.

Μαρία Σβώλου

(«Η πρώτη νίκη», «Ο Αγώνας της Γυναίκας» Ε/107, 1929, σ. 68)

Κατοχικές εμπειρίες, μεταπολεμικές απογοητεύσεις

Αυτό το επιχείρημα, ότι οι γυναίκες δεν θέλουν την ψήφο γιατί ψήφισαν λίγες στα 1934, που το επανέλαβε και ο υπουργός των Εσωτερικών κ. Θεοτόκης στις δηλώσεις του στις εφημερίδες της 3ης Μαΐου 1946, είναι μακριά απ' την πραγματικότητα. Πόσα πράγματα δεν έχουν συμβεί από τα 1934 ως τα σήμερα... Στο μεταξύ, στα 1944 είχε εφαρμοσθή στα χωριά της απελευθερωμένης Ελλάδας ο θεσμός της τοπικής αυτοδιοίκησης. Οι γυναίκες πήραν μέρος σ' αυτή και σαν εκλογείς και σαν δημοτικοί άρχοντες. Μερικές έγιναν και πρόεδροι στις Κοινότητες, όπως στο Βελεστίνο. Αφάνταστη είναι η ζωτικότητα και η δυναμικότητα που έδειξαν για την αναδιοργάνωση του χωριού τους. Το καλοκαίρι του 1945 έγινε μια απόπειρα στο Δημοτικό Συμβούλιο του Δήμου Αθηναίων να εκφρασθή και στο Δήμο η ευχή για την καθολική ψήφο των γυναικών στις δημοτικές εκλογές. Η πρόταση είχε γίνει από τον δημοτικό σύμβουλο κ. Κουτσοχέρα, μα απορρίφθηκε από το Δημοτικό Συμβούλιο με παλαισημερολογίτικες απόψεις στη συζήτηση.

Αγνή Ρουσοπούλου

(«Α' Πανελλαδικό Συνέδριο Γυναικών, Αθήνα, Μάης 1946», έκδοση της Ο.Γ.Ε., Αθήνα 1985, σ. 117)

ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΚΛΟΓΕΣ

Επιτέλους, οι γυναίκες ψηφίζουν

Η ψήφισις του νόμου περί πλήρους πολιτικής ισοτιμίας των δύο φύλων αποτελεί ιστορικών σταθμών διά την Ελληνίδα, αλλά και σημαντικώτατον γεγονός διά το έθνος. Το ήμισυ του πληθυσμού της χώρας, το οποίον μέχρι τούδε δεν ηδύνατο να ασκήση τα καθήκοντα του πολίτου, ειμή μόνον εις την τοπικήν διοίκησιν διά τας δημοτικάς και κοινοτικάς εκλογάς, και εκεί με περιορισμούς, καλείται ήδη να μετέχη ενεργώς εις όλας τας εκδηλώσεις της πολιτικής ζωής της χώρας. Τοιουτοτρόπως πραγματοποιείται και παρ' ημίν η καθολικότης της ψήφου, η οποία είναι και η θεμελιώδης γραμμή των δημοκρατικών και ελευθέρων πολιτευμάτων, ήτις εξασφαλίζει την ισοπολιτείαν και αποτελεί την ευρείαν και σταθεράν βάσιν της λαϊκής κυριαρχίας. Ο γυναικείος κόσμος της Ελλάδος κατέχεται από της ιστορικής δι' αυτόν ημέρας της 30ής Μαΐου 1952 υπό βαθυτάτης συγκινήσεως, συναισθανόμενος πλήρως ότι επωμίζεται νέας υποχρεώσεις και καθήκοντα και ότι αποτελεί πλέον έναν σοβαρώτατον παράγοντα, όστις θα έχη σημαντικήν επίδρασιν επί της πολιτικής και κοινωνικής εξελίξεως του έθνους.

Λίνα Τσαλδάρη

(εφ. «Καθημερινή», 6 Ιουνίου 1952)

Δημοτικές εκλογές του 1954

Όταν βρέθηκα μέσα στην αίθουσα που γινόταν η πρώτη προεκλογική σύσκεψη με τους 46 τότε υποψήφιους δημοτικούς συμβούλους και τον υποψήφιο Δήμαρχο Αθηναίων Πausανία Κατσώτα, το αίσθημα που δοκίμασα ήταν αμηχανία και κάποιος ανεξήγητος φόβος. [...] Μέσα στους 46 υποψήφιους δημοτικούς συμβούλους ήμασταν και πέντε γυναίκες, Αθηναίες υποψήφιες, εργαζόμενες και νοικοκυρές. Εκλεγήκανε τρεις γυναίκες, η αφεντιά μου, η Καίτη Φελλιοπούλου και η Ευρυδίκη Σπυρομήλιου. «Τώρα ας ακούσουμε και τις κυρίες», είχε ξαφνικά την «ατυχή» έμπνευση να πει ο υποψήφιος Δήμαρχος Αθηναίων Πausανίας Κατσώτας. Τη στιγμή εκείνη έγινε απόλυτη σιγή. Όλοι περίμεναν ν' ακούσουν τη γνώμη των γυναικών

πάνω στον τρόπο της διεξαγωγής του εκλογικού αγώνα. [...] Αγνοούσα ολότελα το θέμα. Τι άλλο είχα να κάνω παρά να σιωπώ. Περίμενα, λοιπόν, κι εγώ με αγωνία, όπως και οι άλλοι, πως κάποια από τις τέσσερις άλλες γυναίκες θα μιλούσε, αφού εξαίρεσα τον εαυτό μου και τον έβγαλα έξω από τη μάχη της συζήτησης. Τα δευτερόλεπτα περνούσαν και συνεχιζόταν μια πολύ στενάχωρη σιωπή... Για μια στιγμή πέρασε από το νου μου η σκέψη «σαν τι να λένε άραγε μέσα τους αυτή τη στιγμή οι άνδρες για μας τις γυναίκες! Τι άλλο, παρά πως είμαστε κουτές... ή πως δεν αξίζουμε για δημόσια αξιώματα, και ίσως ακόμα να σκέφτονταν: ας καθόντουσαν καλύτερα στα σπίτια τους!».

Μια στιγμή ήταν εκείνη, σαν το πέρασμα μιας αστραπής, που αισθάνθηκα να με βαραίνει η άχαρη και άδικη μοίρα της γυναίκας του τόπου μας. «Εμείς οι γυναίκες, κύριοι», τους είπα, «δεν έχουμε εμπειρία για να μπορούμε να αποδώσουμε αμέσως. Πρέπει να μας δοθεί μια πίστωση χρόνου. Γι' αυτό, τον πρώτο τουλάχιστον καιρό θα μας επιτρέψετε να είμαστε μόνο οι ακροάτριές σας, ώσπου να μάθουμε...». Οι άνδρες συνυποψήφιοί μου δέχτηκαν αυτά που είπα μ' ένα πλατύ χαμόγελο ικανοποίησης, κολακευμένοι ίσως από το γεγονός ότι τους αναγνώριζα την υπεροχή. Σε λίγες μέρες άρχισαν οι περιοδείες στις συνοικίες της Αθήνας και οι ομιλίες των υποψηφίων. Όταν άρχισα να διαβάζω τον πρώτο προεκλογικό μου λόγο στο Δουργούτι τρέμανε οι δυο χειρόγραφες σελίδες στα χέρια μου.

Πέπη Δαράκη

(«Ταξίδι μνήμης και ονείρου», «Σύγχρονη Εποχή», Αθήνα 1998, σ. 256-257)

**ΛΙΓΟΤΕΡΕΣ σε Κοινοβούλια - κυβερνήσεις το 2005, εξαίρεση Ρουάντα -
Σουηδία**

Γυναίκες και πολιτική

Μειωμένη είναι η γυναικεία εκπροσώπηση στα Κοινοβούλια και τις κυβερνήσεις σε όλο τον κόσμο, σύμφωνα με έρευνα της Διακοινοβουλευτικής Ένωσης (IPU) με έδρα τη Νέα Υόρκη, σε περισσότερες από 135 χώρες για το 2005.

Με ποσοστό εκπροσώπησης που δεν ξεπερνά το 16,6% σε όλο τον κόσμο, οι γυναίκες παρουσιάζονται απομακρυσμένες από την πολιτική αρένα.

Την έκπληξη κάνει η Ρουάντα, που σύμφωνα με την έρευνα, ύστερα από τις εκλογές του 2003 βρίσκεται στην κορυφή της λίστας, με γυναικεία εκπροσώπηση 48,8% στο κοινοβούλιο της χώρας και ακολουθεί η Σουηδία με ποσοστό 45,3%.

Είναι... γλυκός τελικά ο καφές της πολιτικής για τις γυναίκες στη Ρουάντα, αφού έχουν εκπροσώπηση που αγγίζει το 48,8% στο Κοινοβούλιο

Στην 79η θέση της παγκόσμιας κατάταξης βρίσκεται η Ελλάδα με 39 γυναίκες στο κοινοβούλιο και ποσοστό εκπροσώπησης 13%, πίσω από την Κύπρο που βρίσκεται στην 64η θέση με ποσοστό 16,1%. Αρκετά χαμηλά, στη θέση 126, τοποθετείται η Τουρκία, καθώς ύστερα από τις εκλογές του 2002 μόνο 24 είναι οι γυναίκες βουλευτές σε σύνολο 550 μελών - ποσοστό εκπροσώπησης 4,4%. Όσο για τις ΗΠΑ βρίσκονται στην 68η θέση, με γυναικεία εκπροσώπηση της τάξεως του 15% στη Βουλή και 14% στη Γερουσία.

Από βορρά προς νότο

Σύμφωνα με συγκεντρωτικά στοιχεία, στις βόρειες δημοκρατίες η γυναικεία παρουσία είναι περισσότερο ισχυρή στα κοινοβούλια, με ποσοστό που φθάνει περίπου το 40%, ενώ ακολουθούν οι χώρες της Λατινικής Αμερικής με συνολικό

ποσοστό εκπροσώπησης 20,7%, η Ευρώπη με ποσοστό 19,4%, η υποσαχάρια Αφρική, η Ασία, περιοχές του Ειρηνικού ενώ η χαμηλότερη γυναικεία εκπροσώπηση (ποσοστό 7,7%) σημειώνεται στα αραβικά κράτη.

«Η ισχυρή παρουσία των γυναικών στα κοινοβούλια εξαρτάται από τις ευκαιρίες που δίνουν τα κράτη στο "ασθενές" φύλο για έμπρακτη συμμετοχή στην πολιτική ζωή, όπως για παράδειγμα η Σουηδία, ή ακολουθεί περιόδους εσωτερικής βίας που δημιουργούν ανατροπές στο πολιτικό σκηνικό, όπως το παράδειγμα της Ρουάντα», αναφέρεται στην έκθεση της Διακοινοβουλευτικής Ένωσης, που δημοσιεύεται στην ιστοσελίδα www.ipu.org.

Η θέση των ΗΠΑ αποτελεί αντικείμενο σχολιασμού, με τους ερευνητές να υποστηρίζουν ότι ακόμη και στις νέες δημοκρατίες του Ιράκ και του Αφγανιστάν η γυναικεία εκπροσώπηση είναι μεγαλύτερη από ό,τι στο Κογκρέσο, ενώ φαίνεται ότι η γυναίκα που έφτασε... πιο κοντά στο οβάλ γραφείο είναι η ηθοποιός Τζίνα Ντέιβις που πρωταγωνιστεί στην αμερικανική τηλεοπτική σειρά «Commander in Chief».

(Ασ. Πρες, ιστοσελίδα της IPU)

Η ηρωίδα του λεωφορείου

Της ΚΟΡΙΝΑΣ ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΟΥ

Ίσως οι αληθινοί ήρωες να είναι εκείνοι που κάνουν κάτι σπουδαίο χωρίς να το συνειδητοποιούν. Εκείνοι που κάτω από αντίξοες συνθήκες τολμούν το αυτονόητο. Αν ισχύει αυτό, τότε η Ρόζα Παρκς, η οποία πέθανε την περασμένη Τρίτη στα 92 της χρόνια, άξιζε τον τίτλο και με το παραπάνω.

Η Ρόζα Παρκς προσέρχεται σε δίκη τον Μάρτιο του 1956. Οκτώ μήνες μετά ο ρατσιστικός νόμος που την οδήγησε στα δικαστήρια θα καταργηθεί.

Εκείνο το απόγευμα της 1ης Δεκεμβρίου του 1955, όταν αρνήθηκε να σηκωθεί από τη θέση της στο λεωφορείο η οποία προοριζόταν «μόνο για λευκούς», δεν φανταζόταν ότι θα άνοιγε τον ασκό του Αιόλου για το ρατσιστικό καθεστώς του Αμερικανικού Νότου, ούτε ότι θα τη βάφτιζαν «μητέρα του κινήματος για τα πολιτικά δικαιώματα».

Η ζωή στην Αλαμπάμα

Η Παρκς τότε ήταν 42 χρόνων. Είχε ζήσει όλη της τη ζωή στην Αλαμπάμα και είχε καταλάβει τι σήμαινε να είσαι μαύρος στην πιο ρατσιστική πολιτεία των ΗΠΑ:

*Μικρή κοιμόταν με τα ρούχα, για να πεταχτεί από το κρεβάτι σε περίπτωση που το σπίτι δεχόταν επίθεση από Κου Κλουξ Κλαν.

*Ως τα 11 δεν είχε πάει σχολείο. Έκανε μαθήματα με τη μητέρα της που ήταν δασκάλα.

*Το γυμνάσιο στο οποίο γράφτηκε γινόταν συχνά στόχος των λευκών ρατσιστών, όμως οικογενειακά και οικονομικά προβλήματα την ανάγκασαν να διακόψει το σχολείο.

*Κατάφερε όμως να πάρει το απολυτήριό της στα 21 με προτροπή του άντρα της, του Ρέιμοντ Παρκς, σε μια εποχή που μόλις το 7% των έγχρωμων ολοκλήρωνε τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

*Πέτυχε με την τρίτη προσπάθεια να αποκτήσει δικαίωμα ψήφου, περνώντας με επιτυχία το δύσκολο και ταπεινωτικό τεστ στο οποίο υπέβαλαν οι αρχές της Αλαμπάμα τους μαύρους που τολμούσαν να διεκδικήσουν το συνταγματικό τους δικαίωμα.

*Όσπου κάποια μέρα, γυρνώντας από τη δουλειά με το λεωφορείο στο Μοντγκόμερι της Αλαμπάμα, αρνήθηκε να παραχωρήσει τη θέση της σ' έναν λευκό επιβάτη. Ήταν πολύ κουρασμένη. «Κουρασμένη όχι τόσο σωματικά», όπως θα έλεγε αργότερα. «Είχα κουραστεί να σκύβω το κεφάλι». Έκανε, λοιπόν, το αυτονόητο: Έμεινε καθισμένη, ανάμεσα στους λευκούς, κάτι που ακόμα κι εκείνη την εποχή ήταν φυσιολογικό στις περισσότερες πολιτείες.

*Το «θράσος» της της στοίχισε αρχικά μια σύντομη σύλληψη και πρόστιμο 14 δολαρίων. Η περίπτωση της όμως έκανε το ποτήρι να ξεχειλίσει.

Για 381 ημέρες οι μαύροι στο Μοντγκόμερι έκαναν μποϊκοτάζ στα λεωφορεία.

Τότε άρχισε να αναδύεται το άστρο του Μάρτιν Λούθερ Κινγκ. Ενα χρόνο αργότερα, το Νοέμβριο του 1956, το Ανώτατο Δικαστήριο των ΗΠΑ έκρινε αντισυνταγματικό τον φυλετικό διαχωρισμό στα μέσα μαζικής μεταφοράς. Το κίνημα για τα πολιτικά δικαιώματα, μόλις ξεκινούσε.

Σύμβολο αγώνα

Η Ρόζα Παρκς έμελλε να γίνει σύμβολο και να τιμηθεί όσο λίγοι αμερικανοί πολίτες.

«Όταν με συνέλαβαν, ούτε καν μου περνούσε από το μυαλό πώς θα εξελίσσονταν τα πράγματα», είπε 30 χρόνια ύστερα από εκείνη την ημερομηνία-σταθμό.

Η εξέλιξη ήταν πολύ θετική, σίγουρα όμως όχι ιδανική. Η φτώχεια, η ανεργία, ο αναλφαβητισμός και η εγκληματικότητα βασανίζουν ακόμα τη μαύρη κοινότητα.

Η Παρκς ανησυχούσε για το γεγονός ότι οι νεαροί μαύροι θεωρούν δεδομένη την ισότητα. Είναι κρίμα που τα τελευταία χρόνια της ζωής της έπασχε από άνοια.

Ίσως αυτή μπορούσε να εξηγήσει γιατί η Κοντολίζα Ράις, μια άλλη μαύρη γυναίκα από την Αλαμπάμα, κατέληξε να γίνει λευκότερη των λευκών και αγριότερη όλων των γερακιών. Πιστή υπηρέτρια ενός προέδρου τον οποίο επιδοκιμάζει τώρα μόλις και μετά βίας το 2% των Αφροαμερικανών...

ΑΠΟ ΤΟΝ ΧΡΗΣΤΟ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗ mich@enet.gr

ΜΑΓΙΑΟΥΑΤΙ ΚΟΥΜΑΡΙ, 48, γυναίκα-σύμβολο και ελπίδα των 170 εκατομμυρίων «νταλίτς» της Ινδίας. Έτσι λέγονται οι ονομαζόμενοι «untouchables», οι παρίες, οι παραπεταμένοι, αυτοί που οι άλλοι, οι πιο βολεμένοι, δεν καταδέχονται καν να αγγίξουν. Είν' ένα σύστημα κοινωνικό, που κρατάει αιώνες. Κρατάει όλους αυτούς τους ανθρώπους στο περιθώριο, αλλά και δακτυλοδεικτούμενους από τους άλλους. Αν γεννηθείς έτσι, έτσι μένεις. Όσπου να πεθάνεις. «Όχι!», φωνάζει με όλη τη δύναμη της ψυχής της η Μαγιαουάτι, μια γυναίκα που γεννήθηκε μέσα σε μια τέτοια οικογένεια

και που είναι η πρώτη που εκπροσωπεί τώρα, σε πολιτικό επίπεδο, όλες αυτές τις μάζες. Περνώντας από χίλιες δυο δυσκολίες, ξεπερνώντας με πόνο ανείπωτο προκαταλήψεις αιώνων, η κοπέλα αυτή πέτυχε το ακατόρθωτο για παρία στην Ινδία: σπούδασε, έγινε δασκάλα πρώτα, έπειτα δικηγόρος και τώρα πολιτική ηγέτης. «Είναι όλα όσα αυτοί οι άνθρωποι μόνο να ονειρευτούν μπορούν ότι θα γίνουν», λέει ο Σανκάρ Αιγιάρ, πολιτικός αναλυτής του περιοδικού «India Today».

ΤΟ 1999 το κόμμα Μπαχουτζάν Σαμάζ, του οποίου είναι ηγετικό στέλεχος, κέρδισε μόλις 14 από τις 542 έδρες που έχει το Κοινοβούλιο της Ινδίας. Στις γενικές εκλογές της ερχόμενης Δευτέρας, 10 Μαΐου, οι αναλυτές προβλέπουν ότι «το κόμμα των παριών» μπορεί να κερδίσει έως και 30 έδρες. Πολύ μικρός είναι και αυτός ο αριθμός, σε σχέση με τον πληθυσμό των «νταλίτς» αλλά, όπως διαβάζουμε και στην ιστοσελίδα του BBC, 50 χρόνια από την ημέρα που ψηφίστηκε ο πρώτος νόμος «εναντίον της περιθωριοποίησης του όποιου ανθρώπου», πέραν του 60% των «untouchables», που ζούνε σε μη αστικές περιοχές, εξακολουθούν να μην έχουν πρόσβαση ...στον πολιτισμό. Δηλαδή, σε ναούς, σε σχολεία, σε δρόμους, σε πηγάδια, σε νοσοκομεία -πόσο μάλλον σε συμμετοχή τους σε εκλογική αναμέτρηση.

ΣΙΝΤΙ ΣΙΧΑΝ

«Ο θάνατος του Κέισι ήταν δολοφονία»

ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ

συνέντευξη στον ΘΑΝΑΣΗ ΤΣΙΤΣΑ

Μια μάνα, σύμβολο διαμαρτυρίας. Μια θεοσεβούμενη μικροαστή νοικοκυρά που έχει μετατραπεί σε αιχμή του δόρατος του αντιπολεμικού κινήματος στις ΗΠΑ. Ο αιδεσιμότατος Τζέσε Τζάκσον την αποκάλεσε «νέα Ρόζα Παρκς» (σ.σ.: τη μαύρη γυναίκα που τη δεκαετία του '60 έγινε το σύμβολο του αγώνα κατά των φυλετικών διακρίσεων στο Νότο των ΗΠΑ).

* Για την αμερικανική δεξιά η Σίχαν είναι η «αντι-Αμερικανίδα», η «επαγγελματίας μοιρολογίστρα», το «όργανο των Δημοκρατικών και του σκηνοθέτη Μάικλ Μουρ».

* Η ιδρύτρια της αντιπολεμικής οργάνωσης Gold Star Families for Peace (περιλαμβάνει στους κόλπους της μητέρες στρατιωτών που σκοτώθηκαν στο Ιράκ) διαθέτει ένα αυθεντικό πείσμα και μια επιχειρηματολογία που οι αξιωματούχοι στην Ουάσιγκτον υποχρεώνονται να αναγνωρίσουν.

* Ζητήσατε μια συνάντηση με τον αμερικανό πρόεδρο -που δεν έγινε ποτέ. Τι είχατε σκοπό να του πείτε;

- Ήθελα να μου εξηγήσει ποιος είναι «ο ιερός σκοπός» που ο γιος μου και άλλοι 2.000 αμερικανοί στρατιώτες έχουν χάσει τη ζωή τους στο Ιράκ. Επαναλαμβάνει συνέχεια ότι θυσιάστηκαν για έναν «ιερό σκοπό», αλλά δεν νομίζω ότι ο πόλεμος ενάντια σε ένα κράτος που δεν αποτελούσε απειλή για τις ΗΠΑ είναι ιερός σκοπός.

Ισχυρίζεται ότι εργάζεται για την ασφάλεια των Αμερικανών, ότι το Ιράκ διέθετε όπλα μαζικής καταστροφής και ότι ο Σαντάμ Χουσέιν είχε σχέση με την Αλ Κάιντα. Τα σημειώματα της Ντάουνινγκ Στριτ (σ.σ.: βρετανική πρωθυπουργική κατοικία) που βγήκαν στη δημοσιότητα και χρονολογούνται από τον Ιούλιο του 2002 αποδεικνύουν ακριβώς το αντίθετο. Επομένως, έπρεπε οι μυστικές υπηρεσίες να κατασκευάσουν στοιχεία για να πείσουν την κοινή γνώμη. Αυτό σημαίνει ότι ο θάνατος του Κέισι ήταν μια δολοφονία εκ προμελέτης.

* Είχατε ασχοληθεί στο παρελθόν με την πολιτική;

- Όχι, ποτέ. Στον πόλεμο του Βιετνάμ ήμουν ακόμα στο γυμνάσιο και είχα πλήρη άγνοια για το τι συνέβαινε. Αν και ήμουν εναντίον του πολέμου στο Ιράκ, δεν είχα συμμετάσχει σε καμία αντιπολεμική διαδήλωση. Και, ως μάνα, μετανιώνω πικρά γι' αυτό.

* Ο Κέισι ήταν ένα θρησκευόμενο άτομο, ήθελε να γίνει πάστορας. Τι άποψη είχε ακριβώς για την αμερικανική επέμβαση στο Ιράκ;

- Διαφωνούσε και δεν υποστήριζε σε καμία περίπτωση τον Τζορτζ Μπους, αλλά πίστευε ότι ήταν καθήκον του να πάει. Μου είπε: «Μητέρα, θα επιθυμούσα να μην πάω, αλλά είναι το καθήκον μου και δεν μπορώ να εγκαταλείψω τους συναδέλφους μου». Κατατάχθηκε στο στρατό τον Μάιο του 2000, όταν ήταν μόλις 21 χρόνων. Θυμάμαι ότι εκείνη την ημέρα είχα καταρρεύσει. Ήταν μια προσωπική του απόφαση και δεν την είχε συζητήσει με κανέναν στην οικογένεια. Ο στρατολόγος που τον πλησίασε του υποσχέθηκε σπουδές, παροχές και χρήματα.

* Νιώθετε, κατά κάποιον τρόπο υπεύθυνη για το θάνατό του;

- Ναι, γιατί μεγάλωσε σε ένα περιβάλλον πολύ ασφαλές και, τελικά, αποστειρωμένο. Συνειδητοποίησα ότι έπρεπε να τον διδάξω να μην πεθάνει για την πατρίδα του...

* Ο σύζυγός σας αντέδρασε για την αντι-ρεπουμπλικανή ρητορεία σας ή για την επιλογή σας να κριτικάρετε δημοσίως τον αμερικανό πρόεδρο;

- Ο σύζυγός μου δεν είναι εναντίον της πολιτικής φιλοσοφίας μου. Γνωρίζει καλά ότι ο πόλεμος στο Ιράκ είναι ένα ψέμα. Είναι αντίθετος στην επιμονή της παρέμβασής μου. Σαν οικογένεια έχουμε ήδη θυσιάσει πάρα πολλά. Πολλές φορές από τις οικογένειες ζητούνται θυσίες για να γίνει ο κόσμος καλύτερος. Για κάποιο λόγο φαίνεται ότι η δική μου οικογένεια έχει κληθεί τώρα να μιλήσει για την ελπίδα ενός καλύτερου κόσμου.

* Ποια ήταν η συμπεριφορά των φίλων και των γειτόνων σας;

- Από την ημέρα που σκοτώθηκε ο Κέισι έχω χάσει όλους τους φίλους μου. Με θεωρούν προδότρια...

* Ακούγεται τραγικό. Τους δικαιολογείτε για την στάση τους;

- Ως ένα βαθμό, ναι. Η γειτονιά μου είναι δίπλα σε μια αεροπορική βάση και η οικονομία της πόλης εξαρτάται απόλυτα από τις δραστηριότητες του στρατού. Είναι στην πλειοψηφία τους λευκοί μεσαίας τάξης που συνεχίζουν να πιστεύουν ότι οι πόλεμοι του Μπους μας προστατεύουν από την τρομοκρατία. Αλλά οι ΗΠΑ δεν διεξάγουν αγώνα κατά της τρομοκρατίας, διεξάγουν τον πόλεμο της τρομοκρατίας. Ο μεγαλύτερος τρομοκράτης στον κόσμο είναι ο Τζορτζ Μπους. Οι αντιδράσεις των γειτόνων μου πιστεύω ότι είναι υποκριτικές. Θεωρούν εμένα προδότρια και τον Κέισι ήρωα πολέμου. Ο Κέισι είναι ο δικός μου ήρωας, όχι για τον τρόπο που πέθανε, αλλά για τον τρόπο που έζησε.

* Η μέχρι τώρα παρουσία σας στο αντιπολεμικό κίνημα άλλαξε κάποια δεδομένα στην αμερικανική κοινωνία;

- Η δική μου παρουσία, η συμμετοχή πολλών manάδων νεκρών στρατιωτών, αλλά και μελών οικογενειών που δικοί τους υπηρετούν τώρα στο Ιράκ, κάτι που δεν έχει συμβεί ποτέ στο παρελθόν στις ΗΠΑ, έχει συγκινήσει και αφυπνίσει την κοινή γνώμη.

* Πώς εξηγείτε το γεγονός ότι, ενώ οι τελευταίες δημοσκοπήσεις είναι αρνητικές για την εικόνα του αμερικανού προέδρου και τον πόλεμο στο Ιράκ, το αντιπολεμικό

κίνημα δεν μπορεί να εκμεταλλευθεί τη συγκυρία όπως κατά την περίοδο του Βιετνάμ;

- Το αντιπολεμικό κίνημα, που εγώ προτιμώ να αποκαλώ «κίνημα ειρήνης», είναι πολύ ζωντανό στις ΗΠΑ. Αποτελείται από πολυάριθμες οργανώσεις, που είναι λογικό να έχουν διαφορετικές αρχές και τρόπους παρέμβασης. Αυτό όμως προκαλεί συχνά ένα κομφούζιο στην οριοθέτηση των στόχων του. Έπειτα η πολιτική Μπους επενδύει στο φόβο και στην άγνοια. Μη συγκρίνετε το Βιετνάμ, γιατί τότε τα ΜΜΕ είχαν μια διαφορετική αποστολή και δράση. Σήμερα τα αμερικανικά ΜΜΕ είναι το εργαλείο της κυβέρνησης Μπους. Το Ίντερνετ είναι το μοναδικό μέσο για να μάθει ο μέσος αμερικανός πολίτης την πραγματική αλήθεια. Το 1968 οι δημοσκοπήσεις έδειχναν ότι η πλειοψηφία των αμερικανών πολιτών ήταν ενάντια στον πόλεμο αλλά και ενάντια στους αντιπολεμικούς διαδηλωτές. Οι ακραίες μορφές παρέμβασης, όπως το κάψιμο των σημαιών, είχαν ως αποτέλεσμα να σιωπήσει μια μεγάλη μερίδα της κοινής γνώμης που ένιωθε άβολα με την επέμβαση στο Βιετνάμ. Έτσι δημιουργήθηκε η «σιωπηλή πλειοψηφία» που ενδυνάμωσε τον Ρίτσαρντ Νίξον να παρατείνει την παρουσία των ΗΠΑ στην περιοχή για άλλα τέσσερα χρόνια.

* Άρα ο στόχος είναι το αντιπολεμικό κίνημα να ξεχάσει τις ριζοσπαστικές πρακτικές και να εστιάσει περισσότερο στον κεντρικό πολιτικό χώρο;

- Σωστά. Νομίζω ότι αυτό είναι το πιο ρεαλιστικό. Η υποστήριξη στον πόλεμο του Ιράκ μειώνεται ραγδαία. Οι καταστροφές από τον τυφώνα «Κατρίνα», με το 83% της κοινής γνώμης να ανησυχεί γιατί ο πόλεμος στο Ιράκ απομυζά πόρους για τις εσωτερικές ανάγκες, δίνουν μια ώθηση μοναδική αν την εκμεταλλευτούμε και συνδέσουμε τη βιωσιμότητα και την ευημερία μιας χώρας με την πιο αιμοβόρα εξωτερική πολιτική. Αποδείχθηκε ότι η αντιμετώπιση των καταστροφών από τον τυφώνα «Κατρίνα», θα ήταν αποτελεσματικότερη αν το 50% της Εθνοφρουράς τριών πολιτειών δεν έλειπε στο Ιράκ και αν η κυβέρνηση του Τζορτζ Μπους δεν έκοβε, εξαιτίας των πολέμων στο Αφγανιστάν και στο Ιράκ, προγράμματα για την κατασκευή φραγμάτων στη Νέα Ορλεάνη.

* Όμως και η αντιπολίτευση, οι Δημοκρατικοί τους οποίους έχετε δηλώσει ότι ψηφίζετε, έχουν συναινέσει με την πολιτική Μπους στο Ιράκ. Θα τους ξαναψηφίσετε το 2008;

- Μετάνιωσα που ψήφισα τον Τζον Κέρι και δεν πρόκειται να υποστηρίξω κάποιον υποψήφιο που δεν θα είναι ξεκάθαρα εναντίον του πολέμου. Οι Δημοκρατικοί και η δική τους εξωτερική πολιτική τη δεκαετία του '90 ήταν συνυπεύθυνη για την 11η Σεπτεμβρίου, για την κατοχή της Παλαιστίνης και την υπόθαλψη των πυρήνων του Οσάμα μπιν Λάντεν στο Αφγανιστάν. Δεν νομίζω ότι ακόμα και η φιλόδοξη κυρία Χίλαρι Κλίντον, που υποστηρίζει την παρουσία των αμερικανικών στρατευμάτων στο Ιράκ, μπορεί να τολμήσει να αλλάξει γραμμή.

* Ποιο είναι το επόμενο σχέδιό σας;

- Στοχεύουμε να δημιουργήσουμε ένα think-tank που θα επεξεργαστεί ένα σχέδιο που θα προτείνει τρόπους αποδέσμευσης των ΗΠΑ από το Ιράκ. Το 2006 είναι χρονιά εκλογών για τη Γερουσία και το Κογκρέσο. Πρέπει λοιπόν να προβάλλουμε υποψήφιους, Ρεπουμπλικάνους και Δημοκρατικούς, ώστε να μιλούν ξεκάθαρα ενάντια στον πόλεμο στο Ιράκ.

* Δεν είστε συνηθισμένη στην πολιτική αντιπαράθεση. Αντέχετε να συνεχίσετε;

- Δεσμεύομαι να συνεχίσω να μιλώ, γιατί πιστεύω ότι όλο και περισσότεροι άνθρωποι με ακούνε. Είναι δύσκολο να αφηγηθείς την ιστορία του Κέισι. Αλλά όλες εμείς οι μητέρες το κάνουμε για να θεραπευθούμε εμείς και να θεραπεύσουμε αυτήν τη χώρα. Το κάνουμε γιατί έχουμε καταρρακωθεί και δεν θέλουμε να καταρρακωθεί κανένας άλλος. Το κάνουμε για τους αθώους Ιρακινούς, που ζουν μέσα στην κόλαση. Το κάνουμε για να μη χρειαστεί να ακούσουν άλλες οικογένειες αυτό το ανατριχιαστικό χτύπημα στην πόρτα από κάποιους ένστολους που θέλουν να ανακοινώσουν το θάνατο των παιδιών σου.

ΕΠΩΝΥΜΩΣ

Ουμότζα: Εδώ κυβερνούν οι γυναίκες...

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΓΙΑΝΝΗΣ ΤΡΙΑΝΤΗΣ

«Είναι ένα χωριό στην Αφρική όπου τον νόμο τον επιβάλλουν οι γυναίκες και οι άνδρες μένουν να κοιτούν, ανήμποροι, από γειτονικές καλύβες.

■ **Ρεμπέκα Λολοζόλι.**
«Τα δικαιώματα πρέπει να τα διεκδικούμε, ο σεβασμός θα έλθει ως επακόλουθο»

Ουμότζα είναι το όνομα του χωριού, που στα σουαχίλι θα πει "ενότητα". Το ίδρυσε πριν από δέκα χρόνια, στη Βόρεια Κένυα, μια κοινότητα γυναικών που είχαν υποστεί βιασμό και γι' αυτό οι σύζυγοί τους τις είχαν διώξει. Σιγά σιγά το πείραμα πέτυχε, το χωριό άνθησε οικονομικά, έγινε κέντρο υποδοχής για δεκάδες άλλες γυναίκες και τώρα αποτελεί έναν προμαχώνα του αφρικανικού φεμινισμού. Αρχηγός του χωριού είναι η Ρεμπέκα Λολοζόλι. (...)

Η Ρεμπέκα δέχεται συνεχώς απειλές κατά της ζωής της, αλλά προχωράει πεπεισμένη για το δίκιο του αγώνα της. Τον άρχισε πόρτα πόρτα, από τα γύρω χωριά έως τη γειτονική πόλη Αρτσερς Ποστ -και πριν από λίγο καιρό έφτασε μέχρι τη Νέα Υόρκη, στην Παγκόσμια Συνδιάσκεψη για τις Γυναίκες. "Τα δικαιώματα πρέπει να τα διεκδικούμε", λέει, "ο σεβασμός θα έλθει ως επακόλουθο. Αν μείνουμε σιωπηλές, κανείς δεν θα σκεφτεί ότι έχουμε κάτι να πούμε". (...)

Οι άνδρες φυσικά δεν είναι ευχαριστημένοι. Σε μια πρόκληση προς το Ουμότζα, ίδρυσαν δίπλα του ένα χωριό μόνο με άνδρες. "Ο άνδρας είναι το κεφάλι", υποστηρίζει ο αρχηγός του χωριού, Σεμπάστιαν Λέζινικ, "η γυναίκα είναι ο σβέρκος. Πώς μπορεί το κεφάλι να δέχεται συμβουλές από τον σβέρκο;". Οι γυναίκες του διπλανού χωριού είναι "σημάδι των καιρών" προσθέτει, "γυναίκες που δημιουργούν προβλήματα, όπως η Ρεμπέκα".

Το Ουμότζα διαθέτει πολιτιστικό και τουριστικό κέντρο και οι γυναίκες ζουν από τα χρήματα που αφήνουν οι τουρίστες, οι οποίοι επισκέπτονται το γειτονικό καταφύγιο του Σαμπούρου. Οι άνδρες του χωριού-ανταγωνιστή προσπάθησαν να φτιάξουν ένα παρόμοιο

τουριστικό κέντρο, αλλά απέτυχαν και πολλοί αναγκάστηκαν να αναζητήσουν αλλού δουλειά.

Αντίθετα η κοινότητα της Ρεμπέκα πάει θαυμάσια. Οι γυναίκες της Ουμότζα κατέκτησαν σταδιακά οικονομική αυτονομία που τους επιτρέπει να στέλνουν τα παιδιά στο σχολείο, να αρνούνται οικονομικές προσφορές για να παντρέψουν τα κορίτσια από μικρά και να αποκρούουν πρακτικές ταπεινωτικές, τις οποίες στις κοινότητες όπου ζούσαν προηγουμένως ήταν υποχρεωμένες να αποδέχονται: από τον ακρωτηριασμό των γεννητικών οργάνων τους ως την αποδοχή της πολυγαμίας των συζύγων τους και τους βιασμούς, που έμεναν σχεδόν πάντα ατιμώρητοι».

Πώς γράφτηκε ο Ύμνος του ΕΛΑΣ

«Πέτα, πολέμα με καρδιά»...

Του ΔΗΜΗΤΡΗ ΓΚΙΩΝΗ

«Εμπρός ΕΛΑΣ για την Ελλάδα / το δίκιο και τη λευτεριά, / σ' ακροβουνό και σε κοιλάδα / πέτα, πολέμα με καρδιά»...

Ποιος (από την «από εδώ» ή από την «από εκεί» πλευρά) δεν έχει τραγουδήσει ή ακούσει τους στίχους αυτούς του Ύμνου του ΕΛΑΣ, του Ελληνικού Λαϊκού Απελευθερωτικού Στρατού - της μεγαλύτερης αντιστασιακής οργάνωσης της Κατοχής;

Αντάρτισσα. Από το φωτογραφικό άλμπουμ του Σπύρου Μελετζή «Με τους αντάρτες στα βουνά»

Λίγοι όμως θα γνωρίζουν πώς γράφτηκε το πιο γνωστό και δημοφιλές αυτό τραγούδι πριν από 60 και κάτι (για την ακρίβεια τον Μάρτιο του 1944), δύο χρόνια μετά την ίδρυση του ΕΛΑΣ με επικεφαλής τον Άρη Βελουχιώτη.

Το έργο της δημιουργίας του ανέλαβαν δύο κυρίες της λογοτεχνίας μας - οργανωμένες στην Αντίσταση: Η Έλλη Αλεξίου και η Σοφία Μαυροειδή - Παπαδάκη (έχουν φύγει και οι δύο από τη ζωή) - και αφηγήθηκαν το πώς σ' ένα αφιέρωμα του περιοδικού «Τετράδιο», πριν από 30 χρόνια, αμέσως μετά την πτώση της δικτατορίας το 1974, οπότε τα αντιστασιακά τραγούδια κυριαρχούσαν στις μπουάτ της Πλάκας και τις φοιτητοπαρέες.

Πεζογράφος η Έλλη Αλεξίου, ποιήτρια κυρίως η Σοφία Μαυροειδή - Παπαδάκη, και, επιπλέον, δασκάλες και οι δύο. Κι ας πούμε απ' την αρχή ότι η πρώτη μετέφερε την εντολή της γραφής του Ύμνου στη δεύτερη, παρουσία ενός άνδρα, που δεν ήταν άλλος από τον συνθέτη του Ύμνου Νίκο Τσάκωνα.

Και ιδού πώς αφηγείται η Έλλη Αλεξίου:

«Τον Μάρτιο του 1944, ένα απόγευμα, ήρθε στο σπίτι μου στην Καλλιθέα ένας άγνωστος που μου έφερε η Βούλα Δαμιανάκου (σ.σ. η γνωστή συγγραφέας και αγωνίστρια). Μου είπε ότι ερχόταν από το βουνό κι έφερνε εντολή σε μένα, που είχα την ευθύνη τριών ομάδων λογοτεχνών του ΕΑΜ, να γραφτεί απ' τους ποιητές τους εαμικούς ένας Ύμνος για τον ΕΛΑΣ. Μου είπε όμως ότι ο Ύμνος έπρεπε να είναι έτοιμος σε πέντε μέρες, που θα έφευγε πάλι για πίσω».

Ο άγνωστος εκείνος, που δεν αποκάλυψε ποιος είναι, ήταν, έμαθαν αργότερα, ο συνθέτης - αγωνιστής Νίκος Τσάκωνας.

Η Έλλη Αλεξίου σκέφτηκε ότι η πιο κατάλληλη να γράψει τον Ύμνο ήταν η φίλη, συνάδελφος, συναγωνίστρια και, επιπλέον, γειτόνισσά της, Σοφία Μαυροειδή - Παπαδάκη. Την επισκέφθηκε, λοιπόν, με τον άγνωστο, άκουσε εκείνη τι ήθελαν και στρώθηκε αμέσως στη γραφή.

Την επομένη οι δύο γυναίκες συναντιούνται και κατευθύνονται στην πλατεία Συντάγματος. Κι εκεί «ενώ οι Γερμανοί κυκλοφορούσαν στη λακάδα, η Σοφία απάγγελνε στο αυτί μου τον Ύμνο. Τον άκουα στην αρχή ήρεμα, αλλά όταν φτάσαμε πια στην οδό Σταδίου, εγώ έκλαψα».

Ο Ύμνος δόθηκε στον άγνωστο που επανήλθε κι έφυγε στο βουνό.

Οι ίδιες τον άκουσαν στην απελευθέρωση, σε μια διαδήλωση στην Ομόνοια, από μια τετραμελή μπάντα που τον έπαιζε σ' ένα μπαλκόνι.

Και καθώς κοίταζαν προς το μπαλκόνι «αυτός που ήταν επικεφαλής και διεύθυνε την ορχήστρα άρχισε να ρίχνει κάτι χαρτάκια. Έσπευσα να πάρω ένα από εκείνα τα χαρτάκια. Προς μεγάλη μου έκπληξη βλέπω ότι ήταν ο Ύμνος που μου είχε απαγγείλει η Σοφία».

Ας δούμε τι είπε και η ποιήτρια του Ύμνου:

«Σ' εκείνη την έξαψη, που μ' έκανε να συνθέσω αυτό το τραγούδι μέσα σε μια νύχτα, έχω την εντύπωση πως πολύ είχε συντελέσει η γύρω πραγματικότητα».

Ο Ύμνος περιελήφθη στο ποιητικό βιβλίο της Μαυροειδή - Παπαδάκη «Της Νιότης και της Λευτεριάς», που κυκλοφόρησε το 1946 απ' τις εκδόσεις «Νέα βιβλία», με ξυλογραφίες του Α. Τάσσου και τιμήθηκε με το Βραβείο Εθνικής Αντίστασης. Στην

εισήγηση που έκανε για τη βράβευση ο Μάρκος Αυγέρης εξαίρει ιδιαίτερα τον «Ύμνο του ΕΛΑΣ», «που αγαπήθηκε τόσο απ' τον λαό και κατά κάποιον τρόπο δικαιώθηκε κιόλας από τη ζωή...».

ΧΙΛΗ Πρόεδρος με 53,5% η σοσιαλίστρια Μισέλ Μπασελέτ

Άρωμα γυναίκας

Την πρώτη γυναίκα πρόεδρο στην ιστορία της χώρας ανέδειξε χθες τη νύχτα η εκλογική αναμέτρηση στη Χιλή.

Με καταμετρημένο το 97,5% των ψήφων, η Μισέλ Μπασελέτ, πρώην υπουργός Άμυνας του κεντροαριστερού συνασπισμού του απερχόμενου σοσιαλιστή προέδρου Ρικάρντο Λάγκος, κέρδισε την προεδρία με 53,5% έναντι 46,5% του αντιπάλου της, πολυεκατομμυριούχου Σεμπάστιαν Πινέρα, που ηγείται της κεντροδεξιάς «Ένωσης για τη Χιλή».

Η 54χρονη παιδίατρος και πρώην υπουργός Άμυνας, Μισέλ Μπασελέτ, θα είναι η πρώτη γυναίκα πρόεδρος στη Χιλή

Αργά χθες τη νύχτα ο Πινέρα παραδέχτηκε την ήττα του και μάλιστα επισκέφτηκε τη νέα πρόεδρο στο εκλογικό της αρχηγείο, την αγκάλιασε, τη φίλησε και τη συνεχάρη, ευχόμενος επιτυχή θητεία.

Η Μπασελέτ, παιδίατρος στο επάγγελμα, ήταν κόρη στρατηγού, που διώχτηκε και τέλος δολοφονήθηκε από το καθεστώς Πινοσέτ. Φυλακίσεις και βασανισμούς δεν απέφυγε και η ίδια στη διάρκεια της δικτατορίας. Στον πρώτο γύρο των εκλογών τον περασμένο μήνα η Μπασελέτ, σοσιαλίστρια, πιστή στους κανόνες της ελεύθερης οικονομίας, είχε καταγάγει άνετη νίκη, χωρίς όμως να εξασφαλίσει απόλυτη πλειοψηφία. Προηγήθηκε με 47% έναντι 25,4% του Πινέρα, αρχηγού του κόμματος της «Εθνικής Αναγέννησης», και 23% του Χοακίμ Λαβίν, ηγέτη της «Ανεξάρτητης Δημοκρατικής Ένωσης», ο οποίος έσπευσε στη συνέχεια να συμμαχήσει με το κόμμα του Πινέρα, συμπληγνύοντας τον κεντροδεξιό συνασπισμό.

«Επόμενος», ξανά ο Λάγκος

Το παράδοξο είναι ότι ο απερχόμενος δημοφιλέστατος πρόεδρος Λάγκος ήδη έχει κατά κάποιον τρόπο «δέσει» την επόμενη προεδρική εκλογή, αφού η πάνω από 70% αποδοχή του από το εκλογικό σώμα δεν δίνει σοβαρές ελπίδες σε αντίπαλη υποψηφιότητα. Είναι μόνο για συνταγματικούς λόγους που ο Λάγκος δεν δικαιούνται να θέσει υποψηφιότητα για δεύτερη συνεχόμενη εκλογή. Οι οπαδοί του τον υποδέχτηκαν στο εκλογικό κέντρο φωνάζοντας συνθήματα για τις εκλογές του 2010, προεξοφλώντας την εκλογική του επιτυχία!

Η 54χρονη Μπασελέτ και ο 56χρονος Πινέρα υποσχέθηκαν και οι δύο, στη διάρκεια της προεκλογικής εκστρατείας, να συνεχίσουν τα σημαντικά επιτεύγματα της οικονομίας της Χιλής, τα οποία την έχουν αναδείξει σε μία από τις υγιέστερες οικονομικές δυνάμεις της περιοχής. Επιτεύγματα που οφείλονταν στην πολιτική του κεντροαριστερού συνασπισμού, ο οποίος βρίσκεται διαρκώς στην κυβέρνηση της χώρας από το 1990, όταν κατέπεσε η σχεδόν εικοσάχρονη δικτατορία του Πινοσέτ.

Ειδική μέριμνα υποσχέθηκαν και οι δύο υποψήφιοι για την τόνωση της απασχόλησης και την περιστολή της ανεργίας, η οποία βρίσκεται στο 8% και ταλαιπωρεί τη χώρα, με τον Πινέρα να υπόσχεται ένα εκατομμύριο νέες θέσεις εργασίας στη θητεία του, 100.000 ήδη από την πρώτη χρονιά.

**ΑΡΝΗΘΗΚΕ την πρωθυπουργία κάτω από την πίεση χρηματαγορών,
ινδουιστών**

Γκάντι: Απεταζάμην

ΝΕΟ ΔΕΛΧΙ

Η Σόνια Γκάντι, ηγέτης του Κόμματος του Κογκρέσου, αρνήθηκε να γίνει η επόμενη πρωθυπουργός της Ινδίας, λαμβάνοντας χθες μια απόφαση που άφησε άφωνους τους υποστηρικτές της.

Προηγήθηκε, όμως, μια άνευ προηγουμένου κρίση στις χρηματαγορές και μια βίαιη εκστρατεία από τους ινδουιστές εθνικιστές ενάντια στην προοπτική μια ιταλικής καταγωγής γυναίκα να αναλάβει τα ηνία της χώρας του ενός δισεκατομμυρίου κατοίκων.

Η 57χρονη Γκάντι, Ιταλίδα που απέκτησε την ινδική υπηκοότητα πριν από 21 χρόνια, δεν ανακοίνωσε ποιον θα προτείνει για πρωθυπουργό, αλλά επικρατέστερος για τη θέση εκτιμάται ότι είναι ο Μανμοχάν Σινγκ, αρχιτέκτονας του προγράμματος οικονομικής φιλελευθεροποίησης της Ινδίας, κατά την προηγούμενη θητεία της κυβέρνησης του Κογκρέσου από το 1991 έως το 1996.

«Η θέση της πρωθυπουργού δεν είναι στόχος μου. Ποτέ δεν διψούσα για εξουσία», δήλωσε η Σόνια Γκάντι, αφήνοντας άφωνους τους υποστηρικτές της

«Δεν διψώ για εξουσία»

«Η θέση της πρωθυπουργού δεν είναι ο στόχος μου. Ποτέ δεν διψούσα για εξουσία», είπε η Σόνια Γκάντι, μιλώντας σε μέλη του Κογκρέσου στην κεντρική αίθουσα του Κοινοβουλίου. «Πάντοτε ήμουν σίγουρη ότι, αν ποτέ βρισκόμουν στη θέση που βρίσκομαι σήμερα, θα ακολουθούσα τη διαίσθησή μου. Ταπεινά αρνούμαι αυτή τη θέση».

Διευκρίνισε μάλιστα ότι ενεργεί για το συμφέρον του έθνους. Επεσήμανε επίσης ότι σκοπός της ήταν να διασφαλίσει ότι η χώρα της θα έχει μια σταθερή, ισχυρή κυβέρνηση, με έμφαση στον κοσμικό χαρακτήρα του κράτους, και πρόσθεσε πως θα συνεχίσει να εργάζεται με το κόμμα της για να το πετύχει.

«Αγαπάμε τη Σόνια»

Το κόμμα της πάντως την πίεζε να δεχθεί την πρωθυπουργία μετά την απροσδόκητη νίκη της στις εκλογές της περασμένης εβδομάδας.

«Αγαπάμε τη Σόνια», «Θα πεθάνουμε γι' αυτήν», φώναζαν χιλιάδες οπαδοί της που συγκεντρώθηκαν χθες, μπροστά στην κατοικία της στο Νέο Δελχί, και κάποιοι από αυτούς απειλούσαν να αυτοκτονήσουν, αν εκείνη δεν δεχόταν τη θέση της πρωθυπουργού.

Εν τω μεταξύ, η Ούμα Μάρτι, πασιονάρια των εθνικιστών ινδουιστών, παραιτήθηκε από τη θέση της επικεφαλής της κυβέρνησης του ινδικού κρατιδίου Μάντια Πραντές (κεντρική Ινδία) για να ξεκινήσει εκστρατεία με στόχο να εμποδίσει τη Σόνια Γκάντι να γίνει ομοσπονδιακή πρωθυπουργός.

Μετά την ανακοίνωση της ήττας τους στις εκλογές, οι εθνικιστές όξυναν τις επικρίσεις τους για την ιταλική καταγωγή της Γκάντι.

(Ασ. Πρες, Γαλλικό, Ρόιτερ, ΑΠΕ)